

Kültürün İlhakından İlhakın Kültürüne: Almanya İle Avusturya'nın Birleşmesi (Anschluss)

Oğuzhan EKİNCİ^(*)

Öz: Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra ekonomisi hayli bozulan Avusturya, Almanya ile birleşmek için bazı adımlar atmış, fakat Avrupa devletleri buna karşı çıkmıştır. 1933 yılında iktidara gelen Adolf Hitler "bir ulus, bir devlet, bir lider" politikası çerçevesinde Anschluss'u (birleşmeyi) gerçekleştirmek için harekete geçmiştir. 1934 yılında Avusturya Nazilerinin başarısız darbe girişimine destek veren Hitler, amacına 1938 yılında ulaşmış ve Avusturya'yı işgal etmiştir. İki savaş arası dönemde dünyayı etkileyen en önemli olaylardan biri olarak kabul edilen bu işgal, tüm dünya kamuoyunun gözü önünde gerçekleşmesine rağmen, Almanya'nın bu girişimine karşı hiç bir devlet ciddi bir tepki ortaya koyamamıştır.

Anahtar Kelimeler: Almanya, Nasyonal-Sosyalizm, Hitler, Avusturya, Anschluss

From the Annexation of Culture to the Culture of Annexation: The Union (Anschluss) of Austria and Germany

Abstract: Austria with its worsening economy after the World War I, took some steps to unite with Germany; however, European States objected it. Hitler coming to power in 1933 acted to fulfill the Anschluss under the principle "One nation, One empire, One leader". Supporting the failed coup attempt of Austrian Nazis in 1934, Hitler occupied Austria in 1938. The occupation of Austria was one of the most important events affecting the world in the interwar period. An independent state was occupied for all the world to see; however, no country could demonstrated a serious reaction to this occupation.

Anahtar Kelimeler: Germany, National-Socialism, Hitler, Austria, Anschluss

Makale Geliş Tarihi: 06.09.2018

Makale Kabul Tarihi: 05.10.2018

1.Giriş

I. Otto'nun 962 yılında Roma'da taç giymesi ile kurulan Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu, zamanla dünyanın başat güçlerinden biri haline gelmiştir (Roberts, 2010: 170; Herbers, 2006: 11-23; Armaoğlu, 1999: 1). XV. yüzyıldan itibaren Habsburg ailesi tarafından yönetilen Avusturya merkezli imparatorluk, Otuz Yıl Savaşları'ndan (1618-1648) sonra imzalanan Westphalia Antlaşması sonucunda üç yüz altmış kadar küçük devlete bölünüp gevşek yapılı bir konfederasyona dönüşmesiyle de facto olarak sona ermiştir (Wiesner- Hanks, 2009: 440-441; Dickmann, 1998; Sander, 2008: 99-101; Armaoğlu, 1999: 1-2). Bu devletlerden, Habsburg Hanedanı tarafından idare edilen

^{*}) Dr.Öğr.Üyesi, Erzurum Teknik Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü (e-posta: oguzhan.ekinci@erzurum.edu.tr)

Avusturya ile Hohenzollern Hanedanı tarafından yönetilen Prusya, 1700'lü yıllarda yeniden yükselişe geçmeyi başarmıştır. Napolyon'un 1806 yılında Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu'nu yıkıp yerine Ren Konfederasyonu'nu kurmasıyla birlikte Avusturya ve Prusya, Orta ve Kuzey Avrupa'da iki güçlü Alman devleti haline gelmiştir (Siemann, 1995: 305-307). Devrim Fransasının alt üst ettiği Avrupa haritasını yeniden düzenlemek ve ihtilalin etkilerini silmek için toplanan 1815 yılındaki Viyana Kongresi'nde Ren Konfederasyonu kaldırılması neticesinde Avusturya ve Prusya'nın da içinde yer aldığı otuz dokuz Alman devleti, Avusturya'nın başını çektiği gevşek bir *Cermen Konfederasyonu* şeklinde örgütlenmişlerdir (Kennedy, 2001: 168; Sander, 2008: 113-114, 179-180; Armaoğlu, 1999: 76). Bunlardan Alman siyasi birliğini kurmaya çalışan Prusya'nın 1866 yılındaki Sadowa Savaşı'nda (Schlacht bei Königgrätz) Avusturya'yı mağlup etmesi sonrasında imzalanan Prag Antlaşması ile birlikte Cermen Konfederasyonu, Main nehrinin kuzeyi ve güneyi olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Antlaşmaya göre Main nehrinin kuzeyinde bulunan devletlerin Prusya'nın başkanlığında bir konfederasyon oluşturulması; Fransa etkisindeki devletlerin ise nehrin güneyinde ayrı bir konfederasyon oluşturmaları kararlaştırılmıştır (Üçok, 1978: 133-134; Armaoğlu, 1999: 311-314; Gruner, 2012: 97-98). Ancak 1870 yılında Sedan Savaşı'nda (Schlacht von Sedan) Fransa'yı mağlup etmeyi başaran Prusya, güneydeki konfederasyonu ortadan kaldırarak birleşik Almanya'yı kurmayı başarmıştır (Lorenzen, 2004: 141-184; Uçarol, 2010: 277-278). Böylece yüzyıllardır siyasi birlikten yoksun olarak konfederasyon şeklinde varlıklarını sürdüren Alman devletleri, Avusturya hariç olmak üzere, birleşmiştir. Macarların, Slavların, Latinlerin ve başka milletlerin yaşadığı Avusturya ise Macar ayaklanmalarının önüne geçmek için Macarlara 1867 yılında bağımsızlık vermesine rağmen kendisinden tamamen kopmayı başaramayan Macaristan ile iki devletli bir yapıya sahip olmuştur. Böylece Avusturya İmparatoru, aynı zamanda Macaristan Kralı unvanını almış, devletin adı Avusturya-Macaristan İmparatorluğu olarak kararlaştırılmış ve dışişleri, savunma ve maliye bakanlıkları ortak bir yürütmeye bağlanmıştır (Armaoğlu, 1996: 11-12, 21). Birinci Dünya Savaşı'nın çıkması sonucunda içinde bulunduğu İttifak Devletleri ile birlikte İmparatorluğun savaştan mağlup ayrılması, parçalanmış Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun toprakları üzerinde Avusturya, Macaristan, Çekoslovakya ve Yugoslavya olmak üzere dört devletin kurulmasına sebep olmuştur. İmparatorluk topraklarının bir kısmı ise Romanya ile yeni kurulan Polonya'ya verilmiştir (Renouvin, 1982: 487-489; Armaoğlu, 1999: 147).

II. Almanya-Avusturya İlişkileri: 1918-1938

Birinci Dünya Savaşı sonrasında, diğer milletlere mensup temsilcilerinin ayrılması neticesinde sadece Almanların yer aldığı Avusturya Parlamentosu, 30 Ekim 1918 tarihinde Avusturya Devleti'nin kurulduğunu açıklamış ve 12 Kasım 1918 tarihinde cumhuriyeti ilan ederek Almanya'ya bağlanma kararı almıştır (Renouvin, 1982: 488-489). Fakat Almanya'nın henüz İtilaf Devletleri ile nihai bir barış antlaşması imzalamamış olması, İtilaf Devletleri'nin böyle bir birleşmeyi Almanya'nın toprak kazanımı olarak değerlendirebilmesi ve Almanya'dan daha fazla toprak talep edebileceği endişesi nedeniyle Almanya, Avusturya'nın bu kararına sıcak bakmamıştır (Macmillan, 2004: 248-249). Bunun yanı sıra Avusturya'nın birleşme kararına karşı çıkan İtilaf

Devletleri,¹ Versailles Antlaşması'nın 80. ve Saint Germain En Laye Antlaşması'nın 88. maddesine koydukları hükümlere nazaran her iki devletin birleşmesini Milletler Cemiyeti'nin onayına tabi tutmuşlardır (Condition Of Peace With Austria Treaty of Peace 1919: 116-117; Macmillan, 2004: 249).

Savaşın sonrasındaki iflasın eşliğine gelen, 1921 yılına kadar İtilaf Devletleri'nin yardımları² ile ayakta kalmaya çalışan ve 1922 yılında ise Milletler Cemiyeti'nin Mali Komitesi tarafından borç para verilen Avusturya'nın, Saint Germain En Laye Antlaşması'nın taahhütlerine ek olarak bağımsızlığını ihlal edecek herhangi bir ekonomik anlaşma yapması da yasaklanmıştı.³ Fakat aldığı yardım ve borçlarla ekonomisini düzeltemeyen Avusturya, Almanya ile gümrük birliğine gitmeye karar vermiştir. İki devlet arasında başlayan gizli görüşmeler, 21 Mart 1931 tarihinde yapılan Alman-Avusturya Gümrük Birliği (*Die deutsch-österreichische Zollunion*) antlaşması ile sonuçlanmıştır (Schulz, 1992: 302-305). Fakat Fransa, İtalya ve Çekoslovakya bu antlaşmanın *Versailles* ve *Saint Germain En Laye* anlaşmalarının hükümlerine aykırı olduğu iddiasıyla iki Alman devletini protesto etmiştir. Bu protestoya katılmayan İngiltere ise konunun Milletler Cemiyeti Konseyi tarafından incelenmesi talebinde bulunmuştur. Bu baskılar karşısında geri adım atmak zorunda kalan Avusturya, 3 Eylül 1931 tarihinde Almanya ile kuracağı gümrük birliğinden vazgeçtiğini açıklamıştır. Nitekim 5 Eylül 1931 tarihinde de Milletler Cemiyeti'nin Adalet Divanı sekize karşı yedi oyla kurulacak gümrük birliğinin imzalanana antlaşmalara aykırı olduğu yönünde karar vermiştir.⁴ Bu kararın oy birliği ile değil de oy çokluğu ile alınması, Almanya açısından manevi bir zafer kabul edilmiş ve iki devletin birleşmesini talep eden Alman milliyetçilerini cesaretlendirmiştir (Esmer, 1953: 92-93).

Adolf Hitler'in 30 Ocak 1933 tarihinde iktidara gelmesiyle birlikte milliyetçi Almanların birleşme istenci de daha şiddetli bir hal almıştır. *Mein Kampf* adlı kitabında 166 defa Avusturya'yı zikreden Hitler'e göre, Avusturya büyük Alman yurduna geri dönmeliydi (Hitler, 1943b: 35). Hitler'le aynı hayali paylaşan milliyetçi Avusturyalıları karşıyan Sosyalistler, Yahudiler ve bazı Katolik gruplar böylesi bir birleşmeye karşıydılar. Hitler'in iktidarı ele geçirmesi ile birlikte bu gruplara karşı eli güçlenen Avusturya Nazileri, Almanya'nın da desteğini alarak Anschluss'u gerçekleştirmek için çalışmalarına başlamış ve Hristiyan-sosyalist bir dünya görüşüne sahip olan Başbakan Engelbert Dollfuß'u düşürmek için harekete geçmişlerdir. 1932 yılında Hristiyan-sosyalist, Heimwehr ve Çiftçi partilerinin bir araya gelmesiyle kurulan koalisyon hükümetinin

¹ Almanya ile Avusturya'nın birleşmesine en fazla Fransa, İtalya ve Yugoslavya, Çekoslovakya ve Romanya'dan oluşan Küçük Antant devletleri itiraz etmiştir.

² İlk başlarda İngiltere, Fransa ve Çekoslovakya'nın yaptıkları yardımlar yüz milyon dolara ulaştığında Milletler Cemiyeti devreye girmiştir.

³ Bu devletler bahsedilen şartı ileri sürerken şüphesiz Avusturya'nın Almanya ile bütünleşmeye gidebilecek bir yakınlaşmaya girmesini önlemek istiyorlardı (Esmer, 1953:92).

⁴ Milletler Cemiyeti Konseyi, görüşülmek üzere davayı 28 Mayıs 1931 tarihinde Adalet Divanı'na sevk etmiştir (Steininger 1996: 441-478).

başbakanı olan Dollfuß, Nazi partisinin kışkırtmalarına karşı sert önlemler almıştır. Bu doğrultuda 1933 yılı Mart ayında meclisi fesh ederek bunların basın ve toplanma özgürlüklerini yasaklayan Dollfuß, önde gelen Nazileri sınır dışı etmiş ve nitekim Haziran ayında da Nazi partisini fesh etmiştir.⁵ Bu gelişmelerden sonra Avusturyalı Naziler Almanya'ya akın etmiş ve burada farklı alanlarda eğitim gören "Avusturya Lejyonu" adında bir birlik kurmuşlardır (Vocelka, 2014: 107). Avusturya'daki gelişmelere sert tepki gösteren Nazi Almanyası, bir taraftan Dollfuß ve hükümetine yönelik karalama propagandası yaparken diğer taraftan da sınırdan soktukları silahlarla Avusturya Nazilerini desteklemiştir (Esmer, 1953: 93-94; Tállos, 2005: 31-52). Bu propaganda savaşını ve sınır boylarındaki küçük çaplı çatışmaları yetersiz gören Hitler, Avusturya için daha kalıcı bir "çözüm" bulmanın yollarını aramıştır.⁶

Fransa, Çekoslovakya ve İtalya gibi komşu devletler ise Almanya ile Avusturya arasındaki bu gelişmeleri kaygıyla takip etmiştir. Öyle ki Fransa, olası bir birleşme ile Almanya'nın nüfus ve yüzölçümü bakımından iki kat büyüyeceğinden; Çekoslovakya, yaklaşık üç milyon Almanın yaşadığı Südetler Bölgesi'nden; İtalya ise güçlü bir Almanya'nın Güney Tirol meselesini yeniden gündeme getireceğinden kaygı duymuştur (Esmer, 1953: 94). Bu kaygılar sebebiyle her üç devlet de Almanya'ya karşı, siyasi gücünü sağlamlaştırmaya çalışan, yasalara ve politik ahlaka pek bağlı olmayan Dollfuß'u desteklemiştir (Zöllner, 1990: 512). Komşu devletlerden aldığı bu destekten, özellikle de 1930 yılında Dostluk Antlaşması imzaladığı Mussolini İtalyası ile yakınlaşmadan, güç alan Dollfuß, 1934 yılında bütün siyasi partilerin faaliyetlerini yasaklayarak kendi diktatörlüğünü kurmuştur (Jung, 1995: 109). Bu gelişmelerden memnun olmayan Avusturya Nazileri, ülke genelinde kargaşa çıkararak 25 Temmuz 1934 tarihinde bir darbe girişimde bulunmuştur. Askeri üniformalı yaklaşık yüz elli SS militanı, Başbakanlık binası Ballhausplatz'a girmiş; Başbakan Dollfuß'u yaralamış ve yönetimdeki bazı milletvekillerini esir almıştır (Bauer, 2014: 206-220). Viyana Radyosu'nu da işgal eden Nasyonal-sosyalistler, Dollfuß'un Nazi Anton Rintelen lehine Başbakanlık görevinden istifa etmesiyle hükümetin fesh edildiğini duyurmuştur. Ancak yönetimdeki diğer devlet yetkililerin gayretleri neticesinde darbe girişimi bastırılmış ve aldığı yara neticesinde hayatını kaybeden Dollfuß'un yerine Kurt Schuschnigg başbakanlık görevine gelmiştir (Vocelka, 2014: 108). Darbe girişimi ile ilişkisinin olmadığını açıklayan Almanya, Viyana elçisini geri çekmiş ve yerine Özel Elçi olarak Franz Von Papen'i atamıştır (Esmer, 1953: 94-96). Kendisine karşı muhalif bir cephenin

⁵ Krems şehrinde hükümetin kurduğu yardımcı askeri birliklere (Assistenz-korps) düzenlenen el bombalı saldırı sonrasında hükümet, gerek legal gerekse de illegal yollarla güç kazanan Avusturya'daki Nasyonal-sosyalist partiyi 19 Haziran 1933 tarihinde yasakladı (Neuhäuser, 2004: 173-178).

⁶ Avusturya'daki farklı siyasal güç merkezleri arasındaki uyumsuzluk bir birliğin oluşmasını engelliyordu. Hristiyan-sosyalistler ve Cumhurbaşkanı ile görüşen Karl Renner'in oğalan üstü hal yasaları çıkarma çabaları başarısız kaldı, çünkü Dollfuß, Mussolini ile 18/19 Ağustos 1933 tarihlerindeki görüşmesinden sonra Sosyal-demokratlara üstün gelebilmek için Avusturya'yı anayasal değişikliğe götürdü. Bu durum da Starhemberg ve Fey'in komutası altındaki "Heimwehren" planının uygulamaya konulması anlamına gelmekteydi (Zöllner, 1990: 513).

oluşturduğunu gören Hitler'in bundan sonraki stratejisi, diplomatik ilişkileri güçlendirmek suretiyle Avusturya'nın koruyuculuğunu üstlenmek ve bu ülkedeki Nazilerin güçlenmelerini sağlamaktı (Orth, 2016: 978). Bu bakımdan Başbakan Schuschnigg'i bekleyen başlıca sorun, Hitler Almanyası ile olan ilişkilerinin zemini ve derinliğini sağlam temeller üzerine inşa etmekte ki bunun için de Avusturya-İtalya ilişkileri önemli bir paradigmatı oluşturmaktaydı.

Schuschnigg ilerleyen dönemde Mussolini İtalyası ile ilişkilerini geliştirmeyi başarsa da bu durum, Ekim 1935 - Mayıs 1936 Habeşistan Savaşı (Abessinienkrieg) sonrasında tersine dönmüştür.⁷ Zira İtalya'nın Habeşistan Savaşı'nda Milletler Cemiyeti'nin kararlarına uymaması ve Almanya ile ticari ilişkilerini devam ettirmesi neticesinde güçlü bir Berlin-Roma mihveri oluşmuştur (Esmer, 1953: 138-139). Nitekim İtalya ile iyi ilişkilere sahip olan Almanya, üzerindeki baskılarını artırdığı Avusturya ile 11 Temmuz 1936 tarihinde Temmuz Sözleşmesi (Juli-Abkommen) adındaki dostluk antlaşması imzalamıştır. Bu sözleşme ile birçok konuda taviz vermek zorunda kalan Avusturya, kendini bir Alman devleti olarak kabul etmeyi, Nasyonal-sosyalist propagandalara engel olmamayı ve hapisteki Nazileri serbest bırakmayı taahhüt etmiştir (Vocelka, 2014: 108). Almanya ise Avusturya'nın toprak bütünlüğü ve bağımsızlığını tanıdığını, içişlerine karışmayacağını, bir Alman devleti olarak gördüğü Avusturya'ya hakkaniyetle yaklaşacağını ve 1000 Mark Engeli'ni (1000 Mark Sperre) kaldıracığını taahhüt etmiştir.⁸ Sağ ve sol cemahtaki birtakım marjinal gruplar Almanya'nın çıkarlarına hizmet eden ve dış politika bağlamında Avusturya'yı Almanya'nın güdümüne sokan bu sözleşmeyi Alman Yolu (Deutscher Weg) şeklinde tanımlayarak eleştirmişlerdir (Zöllner, 1990: 521). Ancak bu sözleşmeyle birlikte iki ülke arasındaki ilişkilerin iyileşmesine rağmen ne Almanya Avusturya'yı ilhak fikrinden vazgeçmiş ne de Avusturya Almanya tehlikesinin sona erdiği düşünüp rehavete kapılmıştır (Esmer, 1953: 147). Fransa'da 1936 yılındaki seçimlerde sol fraksiyonların Halk Cephesi (Front Populaire) adında ittifak yapmaları ve iktidara gelmeleri nedeniyle Fransa'nın faşist İtalya ile ilişkileri bozulmuştur (Armaoğlu, 1996: 259-260; Akşam, 15 Nisan 1935: 1-4). İngiltere ve Fransa'dan sonra bir de Almanya ile ilişkilerin bozulmasını göze almak

⁷ 1935 yılında toplanan Stresa Konferansı'nda (Stresakonferenz) alınan kararlara karşın, tehlikeye girmiştir. Aslında Mussolini, Almanya'dan ve bu devletin Avusturya ile birleşmesinden korktuğu için 11-14 Nisan 1935 tarihlerinde Stresa'da yapılan görüşmelerde, İngiltere ve Fransa ile birlikte Stresa Cephesi'ni kurmuştu. Fakat 1936 yılında Habeşistan'ı işgal edip Mısır ve imparatorluk yolu için tehdit oluşturunca, İngiltere ile arası bozulmuştur. İtalya ile iyi ilişkilerini pekiştirmek isteyen Avusturya, İngilizlere antipatik gelmekteydi (Hantos, 2013: 113-128).

⁸ Alman hükümetinin 27 Mayıs 1933 tarihinden itibaren Avusturya'ya karşı uyguladığı 1000 Mark Kotası adlı bu ekonomik yaptırım, Almanya'nın Avusturya'ya gitmek isteyen her Almandan 1000 Mark para talep etmesinden ibarettir. Böylece Almanya, Avusturya'nın ile kara yolu irtibatını kopararak Avusturya sanayisini mefluç etmek ve Avusturya'yı kapitule etmesini sağlamak istenmiştir. Avusturya, Doğu Avrupa ülkelerine yaptığı yoğun reklamlar sonucunda turist açığını kapatmayı güç bela başarmıştır. Temel olarak turizme bağımlı olan Avusturya ekonomisini zayıflatmaya yönelik olan bu uygulama, 11 Temmuz 1936'da yapılan Temmuz Anlaşması sonrasında yürürlükten kaldırıldı (Zöllner, 1990: 513).

istemeyen Mussolini, Avusturya-Almanya birlikteliğine her zaman karşı çıkmasına rağmen Avusturya'nın Almanya tarafından işgaline engel olunamayacağını görmüştür. 1938 yılında Locarno Antlaşmaları ile kurulan barış ortamının tümüyle kaybolması, İtalya'nın Almanya'ya yaklaşması, Fransa'da yönetimde olan Halk Cephesi içinde siyasi istikrarsızlığın hakim olması, İngiltere'nin Almanya'ya karşı yatıştırma politikası izlenmesinden yana olan Chamberlain hükümetinin iktidarda bulunması, İngiltere ile İtalya arasında müzakerelerin başlaması, Romanya'da iktidarın el değiştirmesi gibi gelişmeler, Nazi Almanyasının Avusturya meselesine yoğunlaşması için uygun bir zemin oluşturmuştur (Akşam, 14 Şubat 1938 (a): 1). Nitekim 1938 yılında kendini Versay Anlaşması ile belirlenen sınırları aşabilecek kadar güçlü bir konuma gelen Hitler, Doğu Avrupa'ya doğru yayılma politikasının ilk hedefi olarak doğduğu ülke olan ve bir türlü toparlanamayan Avusturya'yı işgal etmeye yönelmiştir (Kissinger, 2000: 294-295; Hart, 2000: 16; Lee, 2002: 248).

III. Anschluss'a Doğru

Joachim von Ribbentrop'un Almanya Dışişleri Bakanlığı görevine gelmesinden iki gün sonra yani 6 Şubat 1938 tarihinde Hitler ile görüşmesi için Avusturya Başbakanı Schuschnigg'i Bavyera'nın Berchtesgaden şehrine davet etmiştir (Zöllner, 1990: 522). 1936 yılından itibaren Berlin-Roma mihveri arasında sıkışan ve özellikle Mussolini'nin Berlin ziyareti ile zor duruma düşen Schuschnigg, 1936 yılındaki dostluk antlaşmasına rağmen devam eden sorunları çözmek için bu daveti kabul etmiştir. 12 Şubat'ta gerçekleşen bu görüşmede tarihi bir görevi gerçekleştirmek üzere yeryüzüne gönderildiğini, şimdiye kadar bütün hedeflerine ulaştığını ve kendisi ile birlikte hareket edildiği takdirde barışın bozulmayacağını ifade eden Hitler, Avusturya'ya ağır şartlar taşıyan bir ultimatom vermiştir (Bauer, 2017: 24-28). Ültimatonda Avusturya'daki Nazilere karşı uygulanan baskıların kaldırılmasını, anayasal düzlemde faaliyetlerini sürdüren Nazi Partisi'ne (Deutsche Nationalsozialistische Arbeiterpartei-DNSAP) engel olunmamasını ve Dollfuß cinayetine karışanlar da dâhil olmak üzere bütün Nazi mahkûmlarının affedilmesini talep etmiştir (Tálos, 2005: 535). Bunun yanı sıra Avusturya'nın, Sovyet Rusya'ya karşı Almanya ve Japonya'nın 25 Kasım 1936 tarihinde imzaladıkları Antikomintern Pakt'a da dahil olması, Çekoslovakya ile herhangi bir anlaşma yapmaması, askeri ve ekonomik alanda Almanya ile işbirliği içerisinde olması, Avusturya'daki Nazi partisinin liderlerinden olan Arthur Seyss-İnquart'ın İçişleri Bakanlığına getirilmesi, Savunma ve Maliye Bakanlıklarına ise başka Nasyonal-sosyalist politikacıların atanması ve Avusturya ordusuna yüz Alman subayın alınması da Hitler'in talepleri arasında yer almaktaydı. Taleplerin yerine getirilmesi için Schuschnigg'e üç günlük süre tanıyan Hitler, aksi takdirde Avusturya'nın işgal edileceğini bildirmiştir (Schausberger, 1978: 519-520; Esmer, 1953: 147-148; Sander, 2008: 57). Berlin-Roma mihverinin zarar görmemesi adına bu görüşmelere arabuluculuk yapan Mussolini, 13 Şubat 1938 akşamı yaptığı telefon görüşmesinde Nazilerin kabineye alınması için Schuschnigg'i ikna etmeye çalışmış ve 1936 tarihinde imzalanan Almanya-Avusturya antlaşmasının bozulmaması için Hitler nezdinde birtakım girişimlerde

bulunmuştur.⁹ Bu gelişmeler üzerine Avusturya ve Almanya, *Berchtesgaden Görüşmeleri* ile ilgili 16 Şubat'ta ortak bir bildiri yayınlamıştır. Bildiriye göre yapılan görüşmelerin temel amacı, 1936 yılındaki dostluk sözleşmesini revize ederek iki Alman devleti arasındaki ilişkileri geliştirmek suretiyle Avrupa barışını yeniden tesis etmektir.¹⁰ Avusturya'ya döndükten sonra Hitler'le yaptığı görüşmenin detaylarını resmi makamlara açıklayan Schuschnigg, her iki tarafın da birtakım tavizler vermesi neticesinde yapılan bu mutabakatın hükümet nezdinde kabul edilmesini talep etmiştir.¹¹

Almanya ile Avusturya ilişkilerindeki bu gelişme, aynı zamanda Avrupa devletlerinin konu ile yakından ilgilenmelerine neden olmuştur. İngiltere Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Piymouth, Avrupa diplomasisini Birinci Dünya Savaşı'ndan önceki vaziyetine taşımak istemediklerini açıklamıştır. İngiltere'nin meseleleri Milletler Cemiyeti çatısı altında çözme taraftarı olduğunu ifade eden Piymouth, "Milletler Cemiyeti, bize başkaları hesabına silaha sarılmak için herhangi bir otomatik taahhüt vermemektedir" sözüyle İngiltere'nin yatıştırma siyasetine devam edeceğinin de ipuçlarını vermiştir. Bu bakımdan dış politikada yalnızcılık politikası takip etmeyeceklerini belirten Piymouth, Almanya ve diğer devletlerle iyi ilişkiler içerisinde kalmak istediklerini vurgulamıştır. Avusturya Maslahatgüzarı Dr. Kuntz, 17 Şubat sabahı İngiltere Dışişleri Bakanlığına giderek Avusturya Alman İttifakının içeriği hakkında Avusturya hükümetinin açıklamasını iletmiştir. Aynı saatlerde Viyana'dan dönen Avusturya'nın Londra Büyükelçisi de ülkesindeki gelişmeler hakkında İngiltere Dışişleri Bakanı Anthony Eden'i bilgilendirmiştir. Aynı gün İngiltere'nin Berlin Büyükelçisi Nevile Henderson da Almanya Dışişleri Bakanlığı nezdinde yaptığı girişimlerde gelişmeler hakkında bilgi istemiş, Avusturya'nın bağımsızlığı ve toprak bütünlüğü noktasındaki İngiltere'nin hassasiyetini aktarmıştır (Akşam, 18 Şubat 1938 (b): 2). 19 Şubat 1938 tarihinde İngiltere Başbakanı Chamberlain, Dışişleri Bakanı Eden ve İtalya'nın Londra Büyükelçisi Dino Grandi, İngiliz-İtalyan ilişkilerinin durumu ile ilgili devam eden temaslar çerçevesinde görüşmeler yapmıştır. Bu görüşmelerde

⁹ Almanya'nın istekleri karşısında büyük sıkıntı yaşayan Avusturya Hükümeti ise Mussolini'den Almanya'yı ikna etmesi için yardım talep etmiştir. Şayet Almanya'nın Nazilerin Avusturya kabinesine girmesi şartından vazgeçmesi halinde, Habsburg Hanedanının Avusturya'da tahta geçirilmesi fikrinden vazgeçeceğini bildirmiştir (Akşam, 14 Şubat 1938 (b): 13; Akşam, 15 Şubat 1938: 2).

¹⁰ Bildirinin Almanya'nın baskılarıyla yayımlandığı açıktır. Çünkü Schuschnigg'in Avusturya'nın işgaline engel olmak için kabul etmek zorunda kaldığı ve ülkesinin bağımsızlığını sona erdirebilecek kadar tehlikeli bu görüşme için bu kadar iyi niyetli bir görüş bildirmesine imkân yoktur. Dolayısıyla Avusturya'nın Berchtesgaden Görüşmelerinden sonra Almanya'ya karşı çaresiz olduğu görülmektedir (Akşam, 16 Şubat 1938: 8).

¹¹ Örneğin Almanya, bundan böyle Avusturya'daki Nazilere maddi yardımlarda bulunmayacağını, Avusturya aleyhinde propaganda yapmayacağını kabul etmişti. Bağımsız bir devletin Almanya'nın ileri sürdüğü şartları kabul etmesi mümkün değildi, fakat Avusturya'nın içinde bulunduğu siyasi, askeri ve ekonomik şartlar, Schuschnigg'i bu şekilde davranmaya sevk etmişti (Akşam, 16 Şubat 1938: 1, 8).

İtalya'dan daha uzlaştırmacı bir politika takip etmesini talep eden İngiltere'ye karşı Grandi, Almanya ile dostluğu daha ön planda tuttukları için bu isteğe net bir cevap vermemiştir (Akşam, 20 Şubat 1938 (b): 2). Fransa'nın Berlin Büyükelçisi de İngiltere'ye benzer girişimlerine girişimlerde bulunarak Fransa'nın Viyana büyükelçileri Avusturya hükümeti ile resmi temaslarda bulunmuştur (Akşam, 18 Şubat 1938 (c): 2). Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanlığı ise Avusturya'nın bağımsızlığının hukukten var olmakla birlikte fiilen ortadan kalktığı ve Almanya'nın sıradaki hedefinin Çekoslovakya olacağını dile getirmiştir. Avrupa'daki diktatörlerin böyle bir güce erişmelerini, başta İngiltere olmak üzere bölgedeki demokratik devletlerin bir zaafı olarak değerlendiren Amerikan kamuoyu, diktatörlerin ancak savaşla düşürülebileceğini dile getirmesine rağmen Amerika'nın yalnızcılık politikasını savunan politikacıları desteklemeye devam etmiştir (Akşam, 18 Şubat 1938 (a): 1). Sovyet Rusya ise Avusturya meselesine doğrudan dâhil olmamakla birlikte, Avusturya'nın bağımsızlığını korumasını barışın ana unsurlarından birisi olarak görmüş, özellikle Berchtesgaden Görüşmeleri'nden sonra iki ülke arasındaki gelişmeleri daha yakından takip etmeye başlamıştır (Akşam, 15 Şubat 1938 (b): 13).

IV. Anschluss Süreci

Avusturya İçişleri Bakanlığı'na getirilen Seyss-İnquart göreve başlar başlamaz, Berlin'e resmi bir ziyarette bulunup Hitler'le yaptığı görüşmenin akabinde Alman askeri birlikleri Avusturya'nın Tirol Eyaleti sınırında toplanmaya başlamıştır (Vocelka, 2014: 109). 19 Şubat 1938 günü yayınlanan ortak bildiri Avusturya Nazilerinin anayasasının belirlediği sınırlar içerisinde Vatanperver Cephe'ye ve diğer siyasi oluşumlara serbestçe katılabileceklerini, buna karşılık Alman Nazileri'nin Avusturya'nın iç işlerine karışmayacakları ve Avusturya'nın ekonomik ve parasal politikalarındaki bağımsızlığının dikkate alınacağı beyan edilmiştir. Viyana Büyükelçisi von Papen, Nazi dergisi *Angriff*'e verdiği demeçte Almanların tarihin kendilerine sunduğu fırsatı değerlendirmek istediklerini ve bunun ancak bütün Cermen topraklarındaki fikir birliği ile mümkün olabileceğini ifade etmiştir (Akşam, 20 Şubat 1938 (a, c): 1). Hitler, 20 Şubat 1938 tarihinde Reichstag'ta yaptığı konuşmasında Avusturyalıların milli haklarının ellerinden alınamayacağını, sınırlar değişmeyeceğini ve Almanların yaşadığı ülkelerde gerginlik yaratacak hareketlerden kaçınılması gerektiğini vurgulamıştır. Yurt dışındaki bu Almanların haklarını savunacaklarını ifade eden Hitler, Milletler Cemiyeti'nin bu meselelere karışmamasını talep etmiş; yalnız aynı milliyete mensup olmanın değil, aynı tarih ve kültürün Avusturya'yı Almanya ile birleştireceğini, nitekim Schuschnigg'in de süregelen gerginliklerin giderilmesini arzu ettiğini ifade etmiştir. Her iki devletin de Alman devleti olduğunu hatırlatan Hitler, anlaşmanın barış için atılmış önemli bir adım olduğunu ve bunun diğer ülkeler tarafından da böyle algılanması gerektiğini dile getirmiştir.¹²

¹² Burada Hitler'in yurt dışındaki Almanlarla ilgili olarak üç mesaj verdiğini görüyoruz. Birinci olarak dışarıdaki Almanların sürekli hatırlanmış olduğunu, onların sorunlarını bildiğini vurgulayan Hitler, bunların bağlı oldukları ülkeleri tehdit ederek Almanları rahatsız edecek davranışlardan sakınmalarını istemiştir. Hitler'in ikinci mesajı Milletler Cemiyeti'ne olmuş, cemiyetin

Hitler'in yapmış olduğu bu konuşma, İngiltere ve Fransa'da endişe ile karşılanmıştır. Aynı gün iki ayrı toplantı yapan İngiliz kabinesi, Avusturya meselesi ve İtalya ile devam eden görüşmeleri ele almıştır. Bu toplantılarda Başbakan Chamberlain, İtalya ile müzakerelerin olumlu bir şekilde sonuçlandırılmasını isterken, Dışişleri Bakanı Eden buna karşı çıkararak istifa etmiştir (Akşam, 21 Şubat 1938 (a): 2). Ertesi gün Avam Kamarası'ndaki oturumda dış politika ile ilgili soruları Maliye Bakanı John Simon, Berchtesgaden'de Almanya ile Avusturya arasında bir anlaşma yapılmadığını, bunun 19 Şubat tarihinde Avusturya hükümeti tarafından yayımlanan bildiri de hatırlatıldığını belirtmiştir. İngiltere'nin Avusturya ve Çekoslovakya'ya bağımsızlıkları ve gelecekle ilgili ne gibi teminatlar verdiği ile ilgili soruyu Simon, "*İngiliz Hükümetinin Avusturya ve Çekoslovakya'ya karşı olan vazifeleri bir Milletler Cemiyeti üyesinin diğerine olan taahhütleridir, bunun dışında İngiltere bu iki devlete hiçbir güvence vermemiştir.*" şeklinde cevaplamıştır. Daha sonra söz alan ve istifasını değerlendiren Eden, İngiltere'nin geçen yaz bir anlaşma yapmak için masaya oturduğu İtalya'nın uluslararası alanda İngiltere ile uyumlu bir politika izlemediğini ve bu devlele müttefik olmak için acele edilmemesi gerektiğini ifade etmiştir. Yapılan vaatlere rağmen İspanya İç Savaşı'nda olumlu gelişmelerin yaşanmadığını, Chamberlain ile sadece bu konuda değil, Avusturya meselesinde de ayrı düşündüğünü, İngiltere'nin yaşanan olaylara boyun eğen bir görüntü vermemesini gerektiğini bildirmiştir. Daha sonra söz alan Chamberlain ise barışı tehdit eden sebepleri bertaraf etmek için çalışılması gerektiğini belirtmiş; sıkıntıları ve yersiz şüpheleri iyi niyet ve azimle ortadan kaldırılabileceklerini, Avrupa barışı için hükümetinin Almanya ve İtalya ile masaya oturabileceğini aktarmıştır. Avrupa barışının İngiltere, Fransa, Almanya ve İtalya'nın uzlaşmasına bağlı olduğunu söyleyen Chamberlain, kalıcı bir barış için herkesin birbirini anlaması gerektiğinin altını çizmiştir (Akşam, 22 Şubat 1938 (a): 8). Başbakandan sonra söz alan İşçi Partisi lideri Clement Attlee ise Eden'in kurtların önüne atıldığını savunmuş ve bunun acımacak bir teslimiyet olduğunu söylemiştir. Yaşananların Milletler Cemiyeti'nin tahribi ve saldırganlığın tanınması olduğunu savunan Attlee, istifanın Avrupa'da, sömürgelerde, dominyonlarda ve en önemlisi İngiltere'de hoş karşılanmayacağını iddia etmiştir. Daha sonra sözü Liberal Parti Başkanı Archibald Sinclair almış ve son senelerde İngiltere'nin her buhranda diktatörlerin blöf ve tehditleri önünde gerilediğini ve istifanın İngiltere'nin düşmanlarını sevindirdiğini dostlarının ise cesaretini kırdığını söylemiştir. Chamberlain'nın diğer düşüncesi de iyi niyet, diyalog kapılarının açık tutulması, yersiz şüphelerin ortadan kaldırılmasıydı. Herkesin birbirini anlaması gerektiğinden ve Avrupa barışı için dört devletin uzlaşması gerektiğinden söz eden Chamberlain'nın fikirleri aslında diplomaside çoğu zaman tercih edilmesi gereken yöntemlerdi. Fakat Almanya ve İtalya bunu görmezden gelip revizyonist politikalarına devam ediyor, Chamberlain'nın takip ettiği siyaset bunları şımartmaktan ve

Almanya'nın yurt dışındaki Almanlarla olan meselelerine karışmamasını istemiştir. Üçüncü mesaj da Avusturya ile ilgili olarak dünya kamuoyuna ve Schuschnigg'e verilmiştir. Hitler, Almanya ve Avusturya'nın aslında bir olduğunu, sorunların giderilmesi gerektiğini söylemiş, aksi bir durumda Avusturya'da bir iç savaş çıkabileceğini ima ederek Avusturya'yı da tehdit etmiştir (Hitler, 1943a; Konuşmanın orijinal kaydı için bkz. <https://www.youtube.com/watch?v=arZdjjdL-Ts>).

cesaretlendirmekten başka bir işe yaramıyordu. İngiliz kabinesindeki bu çekişmeler ve Eden'in istifası dünya kamuoyunda yankı bulmuş, Amerika Birleşik Devletleri, istifa dolayısıyla büyük bir hayret ve kararsızlık içerisine düşmüş, istifayı Avrupa'daki demokrasileri zaafa düşürmekten başka bir sonucu olmayacak bir durum olarak görmüşlerdir. Amerikan kamuoyu da bu konuda benzer görüşler benimsemiş ve Chamberlain'ın İtalya ve Almanya politikasını eleştirmiştir. Avrupa'daki diktatörlerin ancak İngiltere ve Fransa'nın harekete geçmesi ile durdurulabileceğini savunan Amerikan basını da son olayların Hitlerin önünü açtığını savunmuştur (Akşam, 22 Şubat 1938 (b): 1-8).

Hitler'in 20 Şubat tarihli konuşmasının büyük yankı uyandırdığı yerlerden birisi de Çekoslovakya olmuştur. Çekoslovak Radyosu konuşmayı bir bildiri ekleyerek yayınlamış, bildiride Çekoslovakya'nın yaklaşık yirmi senedir birçok tehlike ile karşılaştığı hatırlatılmış, bağımsızlık için sonuna kadar mücadele edileceği belirtilmiş, halka ümitsizliğe düşmemesi ve devlet adamlarına güvenmesi tavsiye edilmiştir (Akşam, 22 Şubat 1938 (c): 2). Küçük Antant Devletleri'nden biri olan Çekoslovakya'nın batısındaki Südetler Bölgesi'nde yaklaşık üç milyon Alman yaşıyordu ve Hitler'in Avusturya'dan sonraki hedefi büyük bir ihtimalle bu ülke olacaktı. Çekoslovakya muhtemel bir Alman saldırısına karşı bir yandan birliğini korumaya çalışırken, diğer yandan İngiltere ve Fransa'nın desteğini sağlamaya çalışmıştır. Alman ve İtalyan hükümetleri, politikalarına karşı mücadeleciler bir duruş sergileyen Eden'in istifasından memnun olmuşlardır.¹³ Amerikalı gazetecilere verdiği bir başka demeçte ise Almanya-Avusturya birlikteliğini, Almanya'nın liderliğinde oluşturulacak Merkezi Avrupa Devletler Birliği'ne doğru atılmış ilk adım olarak gördüklerini belirtmiştir.¹⁴

26 Şubat 1938 tarihinde Fransa Meclisi'nde dış politika ile ilgili yapılan müzakerelerde Dışişleri Bakanı Yvon Delbos ülkesinin Avusturya'nın bağımsızlığını Avrupa barışı ve dengesi için elzem bir unsur olarak gördüğünü söylemiştir. Delbos, Almanya'nın Tuna Havzasında egemen olmasını ve bunu meşru göstermek için ortaya attığı ırki yakınlık durumunu kabul etmeyeceklerini, Fransa'nın üç Küçük Antant devletine verdiği güvencenin arkasında olduğunu vurgulamıştır (Akşam, 27 Şubat 1938: 5). Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Almanya'nın yeniden tehlike oluşturmaması için en fazla uğraşan devlet, Fransa'ydı. Bu konuda önemli bir mesafe kat eden Fransa, içinde bulunduğu siyasi istikrarsızlık nedeniyle bu hususta yeterince etkili olamamıştır. Şöyle

¹³ Öyle görülüyor ki Chamberlain, İtalya ile anlaşabileceğini ummuş ve bu devleti yanına alarak Almanya'yı yalnız bırakabileceğini düşünmüştür. Eden, İtalya ile İngiltere'nin arasında bir anlaşma imzalanırsa bile, bu anlaşmanın Almanya ile İtalya'nın ittifakını sona erdirmeyeceğini öngördüğü için bu politikaya karşı çıkmış ve istifa etmiştir. Burada Eden'in haklılığı açıkça görülmektedir. Çünkü İtalya'nın revizyonist politikaları başta Akdeniz'de olmak üzere dünyanın birçok yerinde en fazla İngiltere'nin çıkarlarına zarar veriyordu ve İtalya, İngiltere ile bir anlaşma imzalanırsa bile politikalarından vazgeçmeyecek bu politikaları gerçekleştirmek için Almanya'yı her zaman yanında bulacaktı (Akşam, 22 Şubat 1938 (e): 8).

¹⁴ Alman makamları sınırdaki hareketliliğin olağan bir tatbikat gereği olduğunu söyleseler de bazı çevreler bunu işgalin ilk adımları olarak değerlendirmiştir (Akşam, 24 Şubat 1938: 4).

ki 1920-1939 yılları arasında otuz üç hükümet değişikliği yaşayan Fransa'da, Avusturya'nın işgal edildiği günlerde Camille Chautemps Hükümeti düşmüş yerine Leon Blum Hükümeti kurulmuştu (Ulus, 14 Mart 1938 (d): 1-8).

Almanya, şartlarının kabul edilmesi halinde Avusturya'nın iç işlerine karışmayacağını garanti etmesine rağmen bir süre sonra Avusturya'nın birçok şehrindeki yapılan Nasyonal-sosyalist gösterilere destek olmuştur. 20 Şubat'ta başlayan bu gösteriler üzerine hükümet ülke çapında dört haftalık bir gösteri yasağı getirmiştir ki bu durum da birtakım toplumsal gerginliklere neden olmuştur (Akşam, 22 Şubat 1938 (d): 2). Bu toplumsal gerginlikler üzerine Schuschnigg, 25 Şubat'ta yaptığı meclis konuşmasında Avusturya ile Almanya arasında beş senedir süren kardeş mücadelesinin barışı tehlikeye attığını söylemiş ve Avusturyalılar arasındaki kavgaya son vermek için eski Sosyalistler ve Nazileri, Vatanperver Cephe ile birlikte çalışmaya davet etmiştir. Konuşmasında Avusturya'nın Alman olmasına rağmen bağımsız kalacağını belirten Schuschnigg, Berchtesgaden Görüşmelerinin ana hedefinin 1936'da imzalanan anlaşmadan sonra ortaya çıkan yanlış anlaşılmaları ortadan kaldırmak olduğunu iddia etmiştir. Almanya'nın Avusturya'nın iç işlerine karışmaması için bir dizi tedbirin alındığını, Avusturya halkının birlik içinde olmasını gerektiğini söyleyen Schuschnigg, konuşmasının son bölümünde Avusturya için canlarını feda edenleri ve Dollfuß'u anarak bundan böyle herhangi bir oluşumun iktidarı ele geçirmek için yapacağı hareketlerin bastırılacağını söylemiş ve konuşmasını "Yaşasın Avusturya" sözleriyle bitirmiştir (Akşam, 25 Şubat 1938: 2; Akşam, 26 Şubat 1938: 2). Schuschnigg'in konuşması, Avusturya'da büyük yankı uyandırmış; aynı günün akşamında Viyana'da toplanan binlerce kişi Schuschnigg lehinde gösteriler düzenlemiştir.¹⁵ Fakat tüm bu olumlu gelişmelere rağmen süreç Nasyonal-sosyalistlerin lehine işleyecekti.

Schuschnigg'in kucaklayıcı ve birleştirici demeçlerine rağmen faaliyetlerine devam eden Avusturya Nazileri, ülke genelinde başlattıkları gösterilere devam ederek Avusturya sokaklarında "Yaşasın Hitler" (Heil Hitler) sloganları atmıştır (Dokumentationsarchiv 1988: 175). Hatta bu gösterilerin en yoğun yaşandığı Graz şehrine hakim olan Naziler, Schuschnigg'in 24 Şubat'taki yaptığı konuşmada sarfettiği "Ölüme kadar Kırmızı-Beyaz-Kırmızı! Avusturya" (Bis in den Tod, Rot-Weiss-Rot! Österreich) cümlesiyle galeyana gelip Avusturya bayrağını dahi yakmışlardır (Dokumentationsarchiv, 1988: 193-195; Karner, 1994: 45). Süreci en azından kontrol edebilmek için 9 Mart günü önemli bir karar alan Schuschnigg, "Anschluss ya da Bağımsızlık" (*Anschluss oder Unabhängigkeit*) başlıklı bir halkoylamasının yapılacağını ilan etmiştir (Akşam, 10 Mart 1938: 2). Buna göre 13 Mart 1938 Pazar günü yapılması kararlaştırılan plebisit ile halka, Avusturya'nın korporatif, federal ve bağımsız bir Alman

¹⁵ Aslında Schuschnigg'in "buraya kadar bundan ileriye değil" sözü Almanya ile olan ilişkileri noktasında nasıl bir politika izleyeceğini açıkça gösteriyordu. Schuschnigg'e göre Berchtesgaden Görüşmelerinde Almanya'ya verilebilecek tavizlerin azamisi verilmişti ve Avusturya bundan sonra bağımsızlığını daha da yıpratmak hiçbir isteği kabul etmeyecekti. Schuschnigg bunun ancak halkın kenetlenmesiyle başarılacağını gördüğü için, halkına da beraberlik noktasında ciddi bir uyarı yapmıştır (Akşam, 26 Şubat 1938 (b): 1).

devleti olarak siyasal varlığına devam edip etmeyeceği sorulacaktı. Gizli oylama şeklinde yapılacak olan bu plebisite yirmi dört yaşını bitirmiş erkeklerin katılması kararlaştırılmıştır.¹⁶ Ancak iki devletin birleşmesi ile ilgili kararın halka bırakılmayacak kadar mühim olduğunu düşünen Almanya, bundan memnun olmamıştır (Hanisch, 1994: 339). Bu bakımdan plebisit tarihinin çok yakın ve yaş sınırının da yüksek olduğunu iddia eden Almanya ve Avusturya Nazileri referandum kararına büyük bir tepki göstererek 10 Mart 1938 sabahı başta Viyana olmak üzere Avusturya genelinde büyük çapta protesto gösterileri düzenlemiştir.¹⁷

Nitekim Almanya, 11 Mart günü Avusturya hükümetine bir ultimatom vermiş ve plebisitten vazgeçilmesini talep etmiştir. Endişeye kapılan Avusturya hükümeti, plebisitin ertelendiğini bildirmesine rağmen Hitler, ikinci bir ultimatom vererek Schuschnigg'in hemen hükümetten geri çekilmesini istemiş, aksi takdirde ülkenin işgal edileceği tehdidinde bulunmuş ve Alman birliklerini Avusturya sınırına konuşlandırmıştır.¹⁸ Almanya'nın direktifleri doğrultusunda aynı gün Avusturya'daki bürokratik mercilerini işgal eden Nasyonal-sosyalistler, Cumhurbaşkanı Miklas'ın İçişleri Bakanı Seyss-İnquart'ı Şansölye atamasından bir saat öncesine kadar ülkedeki tüm bölgesel yönetimleri ele geçirmiştir (Schmidl, 1994: 111-134; Hanisch, 1994: 344). Bu gelişmelerin nasıl cereyan ettiğini gösteren güzel bir örnek, Bakan Eduard Ludwig'in yaşadığı bir olaydır. Bir Nazi subayı tarafından hangi mesleği yaptığı sorulan Ludwig, Federal Basın Servisi'nin (Bundespressdienst) başkanı olduğunu cevabını vermiştir. Bunun üzerine subay, Ludwig'e bir tokat atmış ve "O bir zamanlardı. Şimdi bir bok parçasısın. Bunu unutma!" diye hakaret etmiştir (Schmidl, 1994: 539). Bu gelişmeler ve

¹⁶ Yaklaşık dört milyon seçmenin oy kullanmasının beklendiği plebisiti Avusturya'daki eski Sosyal Hristiyan Partisi, kralçılar, Katolikler ve Vatansaver Cephe ise desteklemiştir (Esmer, 1953: 148-149).

¹⁷ Telefon ile Avusturya'daki Nasyonal sosyalistler ile irtibata geçen Hermann Göring gibi NSDAP yetkilileri bunlara direktifler vermekteydiler. Aynı günün gecesini Viyana ve Graz başta olmak üzere birçok şehrin caddeleri uçşan afişler (Flugblaetter) ve sevinç çığlıkları atan insanlarla dolup taşmaktaydı (Hanisch, 1994: 340; Akşam, 11 Mart 1938: 10).

¹⁸ Aslında Schuschnigg, Berchtesgaden Görüşmelerinde istenilen şeyleri yerine getirse bile Almanya'nın Avusturya üzerindeki emellerinin bitmeyeceğini biliyordu. Fakat bu görüşme diplomasie verilmiş bir şans ve Almanya şartların yerine getirilmesi halinde Avusturya Nazilerine yardımı kesmeyi ve Avusturya'nın iç işlerine karışmamayı taahhüt etmişti. Berchtesgaden Görüşmelerinden sonra Schuschnigg'in herkesi kucaklayıcı tavrı bu konuda az da olsa ümitli olduğunu göstermektedir. Fakat durumda hiçbir iyileşme olmadığı gibi ülkenin Naziler tarafından bir kargaşa ortamına sürüklenmesi plebisit kararı vermesine neden olmuştur. Schuschnigg kararı, halkının bağımsız Avusturya'dan yana tavır koyacağını bildiği için zorlanmadan almıştır. Ayrıca plebisit sonucunda çıkacak bağımsız Avusturya iradesi, işini kolaylaştıracak ve herkese mesaj niteliğinde olacaktır. Dünya ülkeleri Avusturya halkının ne istediğini görecektir ve Avusturya'ya dışarıdan yapılacak düşmanca müdahalelerde bu ülkeyi destekleyecek, Almanya, Avusturya'ya eskisi kadar müdahale edemeyecek ülkedeki Naziler de azınlıkta olduklarını görecektir. Schuschnigg gerçekten de çok kritik bir zamanda oldukça hayati bir karar vermiş ve bunalımdan bu şekilde kurtulmayı denemiştir.

Almanya'nın baskı ve işgal tehditleri sebebiyle Schuschnigg, 11 Mart'ta "halkoylamasının" yapılmayacağını halka duyurmuş ve birkaç saat sonra da görevinden istifa etmiştir (Hanisch, 1994: 342). Ülkesinin içinde bulunduğu çaresiz durumdan müteessir olan Schuschnigg mecliste yaptığı son konuşmasını "Ölüme kadar Kırmızı-Beyaz-Kırmızı! Avusturya" (Bis in den Tod, Rot-Weiss-Rot! Österreich) cümlesiyle bitirmiştir.¹⁹ Aynı günün gecesinde askeri bir operasyon ile karşı karşıya kaldıklarını gören Cumhurbaşkanı Miklas, Schuschnigg'in yerine geçen Inquart'ın Başbakanlığı'nı onaylamıştır.²⁰ Hitler'in talebinin yerine getirilmesine rağmen Alman orduları, 11 Mart gecesi Avusturya'ya girmişlerdir (Ulus, 13 Mart 1938 (e): 8). Bu zor şartlar altında daha fazla görevini yerine getiremeyen Cumhurbaşkanı Miklas'ın 13 Mart'ta istifa etmesinin hemen akabinde yeni kurulan Nazi hükümeti, Avusturya'nın Almanya ile birleşmesine (Anschluss) dair yasayı çıkartmasıyla birlikte Avusturya'nın ilhaki de facto olarak meşru bir alana çekilmiştir (Zöllner, 1990: 523).

12 Mart 1938 tarihinde radyolardan "Avusturya özgürleşti" (Österreich ist frei) anonsunu yapan Nasyonal-sosyalist düşünceye yakın duran medya Anschluss'u, "Yeniden Diriliş", "Pfungsten Mucizesi" ya da "Alman Baharı" olarak tanımlanmıştır (Weinzierl, 1988: 20, 62, 84). SS ve Alman Polisi baş komutanı Heinrich Himmler, 12 Mart sabahı adamları eşliğinde Viyana'ya giriş yaptıktan kısa bir zaman sonra da Avusturya'da doğup büyümüş olan Adolf Eichmann ve 12 bin civarındaki Alman Polisi de Avusturya'ya girerek belirlenen yerlere konuşlanmıştır. Bu gelişmelerin akabinde Avusturya'ya giren Alman askerleri, hiçbir müdahale ile karşılaşmadan ilerlemişlerdir.²¹

12 Mart günü, Hitler'in Avusturya'ya giriş yaptığı saatlerde, Alman Propaganda Bakanı Paul Joseph Goebbels bütün Alman ve Avusturya radyolarında Hitler'in kaleme aldığı bir bildiri okumuştur (Ulus, 13 Mart 1938 (a): 1). Hitler bildirisinde 1866'da kesintiye uğrayan, fakat Birinci Dünya Savaşı'nda yeniden perçinlenen ırk birliği

¹⁹ Konuşmanın orijinal kaydı için Bkz. Letzte Rundfunkansprache des österreichischen Bundeskanzlers Schuschnigg. In: Österreich „am Wort“. Österreichische Mediathek, 11. März 1938, <https://austria-forum.org/af/Wissenssammlungen/Zitate/Schuschnigg%2C%20Kurt%20%20von>

²⁰ Gröning'in bir sonraki hedefi Cumhurbaşkanı Miklas'ı Avusturya'daki sadık adamları olan Seyss-Inquart'ı Şansölye ilan etmesiydi. Gece 22 gibi pes eden Miklas, hem Seyss-Inquart'ın Başbakanlığını hem de yeni kurulan Kabineyi onaylamış oldu. Yeni kurulan hükümet Almanya'nın marşını önlemeye çalışsa da tüm dünyaya güzel bir mesaj vermek isteyen Naziler bundan geri adım atmamışlardır (Schmidl 1994: 96-110).

²¹ 12 Mart sabah saat 5.30 sularında Avusturya'ya yürüyen 65.000 asker, binlerce polis ve 16.000 güvenlik görevlisinden oluşan Alman birliklerini, halk sevgi gösterileriyle karşılamıştır. Öğleden sonra doğduğu Braunau şehrine ulaşan Hitler, gece sularında Linz şehrine geçmiştir. Hitler'in gelişini bir gazeteci şu sözlerle anlatmıştır. "Kulakları uyuşturacak çığrıklar, harika! Araba yavaş yavaş ilerliyor, çok yavaş, Tanrım, Führerimiz burada - onu bu kadar yakından görüyorsun, çok yakından- Yaşasın Zafer! Yaşasın Zafer!" (Klambauer, Otto, Hitlers Griff nach seiner Heimat, 11.03.2013, <https://kurier.at/politik/inland/75-jahre-anschluss-hitlers-griff-nach-seiner-heimat/4.637.462>)

duygusunun Almanlar içinde tartışma kabul etmez derecede yükseldiğini ve iki ülke arasında duygu ve kültürel birliğinin olduğunu, Almanya'nın Nasyonal Sosyalist Parti'nin iktidarıyla büyüdüğünü, buna karşın çok sıkıntılar çeken Avusturya halkının iktidarlar tarafından ezildiğini ifade etmiştir. Avusturya'daki altı milyon Almanın uzun süredir küçük bir azınlığın baskısı altında ezildiğini dile getiren Hitler, bu baskılara kötüye giden ekonomik tablonun da eklendiğini, bunun için Avusturya Almanlarının yönlerini Almanya'ya çevirmelerinin yadırganmaması gerektiğini vurgulamıştır. Avusturya'nın ile esas itibarıyla bir olduklarını belirten Hitler, bu hislerin yok edilemeyeceği konusunda Avusturya devlet adamlarını defalarca uyardığını ifade etmiştir. Avusturya Almanlarının baskı altına alınıp hapsedilmelerinin kabul edilemeyeceğini vurgulayan Hitler, Avusturya gibi küçük bir ülkede, insanların kendilerini ilgilendiren meselelerde karar veremediklerini, yüz binlerce kişinin işten atıldığını, on binden fazla kişinin hapiste veya toplama kamplarında olduğunu iddia etmiştir. Hiçbir milletin sınırları dışında yaşayan kendi ırkına karşı yapılan böyle bir muameleyle izin veremeyeceğini dile getiren Hitler, Avusturya'ya yardım etmek adına 1936'da imzaladıkları anlaşmanın bir süre sonra Avusturya tarafından ihlal edildiğini ve ülkesindeki Almanları yok sayan bir halkoylaması yapmaya karar verdiğini ifade etmiştir. Avusturya'nın üç gün içinde yapmak istediği bu plebisitten çıkan sonucun tarafsız ve sağlıklı olmayacağını ve nitekim Avusturya'daki Almanların plebisit kararına karşı ayaklandığını vurgulamıştır. "Eğer Avusturya Hükümeti buna karşı bir harekette bulursa idi iç savaş çıkardı" sözlerini sarf eden Hitler, barış istediğini ve bugünden itibaren Almanya'nın Avusturyalı Almanların arkasında olduğunu dile getirmiştir. 12 Mart sabahından itibaren Alman kuvvetlerinin Avusturya sınırını geçip Viyana'daki Nasyonal-sosyalist hükümetin davetine icabet ettiğini belirten Hitler, kısa bir süre içerisinde Avusturyalıların kendi geleceğini belirleyeceğini söylemiş, Alman milletinin lideri ve şansölyesi sıfatıyla özgür bir vatandaş olarak doğduğu topraklara dönmekle bahtiyar olacağını ifade etmiştir. Avusturya halkının kendisi için harekete geçen Almanya'yı kurtarıcı olarak gördüğünü belirten Hitler, konuşmasını "*Yaşasın Nasyonal-sosyalist Alman Avusturya*" sözleriyle sonlandırmıştır (Ulus, 13 Mart 1938 (a): 6, 9).

Avusturya'da 13 Mart'ta Cumhurbaşkanı Miklas istifa etmiş ve anayasanın yetmiş yedinci maddesi gereğince başbakan Seyss- Inquart cumhurbaşkanlığı görevini de geçici olarak üstlenmiştir. Aynı gün Avusturya'nın Almanya ile birleştiğini ilan eden beş maddelik bir kanun yayınlanmıştır. Aynı günün gecesi ise Seyss- Inquart, Avusturya Bakanlar Kurulu'nun (Ministerrat) yaptığı anayasal düzlemdeki değişiklik ile Avusturya'nın Almanya'yla birleşmesini resmen ilan etmiştir (Ulus, 14 Mart 1938 (a,b): 8). Daha sonra Linz şehrine geçen Hitler'e şehrin belediye başkanı Franz Langoth "Führer'im, bu Alman tarihinin en büyük anıdır" sözleriyle gerçekleşen bu olayın ehemmiyetini ve duyduğu sevinci belirtmiştir (Dokumentationsarchiv, 1988: 331). Burada Avusturya ordusu temsilcileri ve Avusturya Nasyonal-sosyalist Partisi taraftarlarınca karşılanan Hitler, Başbakan Seyss- Inquart tarafından yapılan konuşmayı dinlemiştir. Avusturya Başbakanı konuşmasında Saint Germain En Laye Antlaşmasının Avusturya'nın Almanya ile birleşmesini yasaklayan 88. maddesinin bundan böyle hükümsüz olduğunu ve Avusturya için yeni bir dönemin başladığını dile getirmiştir. Hitler ise konuşmasında Alman birliğini sağlamanın kendisi için mukadder olduğunu,

yakın bir gelecekte Avusturya'da bu konuyla ilgili bir plebisit yapılacağını ve dünya devletlerinin Almanya ile Avusturya'yı birbirinden ayırma teşebbüslerinin boşuna olduğunu bildirmiştir.²² Ertesi gün yani 14 Mart öğleden sonra 13 polis arabasının konvoyu eşliğinde Viyana'ya geçen ve yol boyunca halkın sevgi gösterileriyle karşılaşan Hitler'i, günün önemine binaen çaldığı Kilise çanları eşliğinde Viyana başpiskoposu Kardinal Innitzer karşılanmıştır (Kershaw, 2002: 130-132). 15 Mart'ta Viyana Heldenplatz'ta halka coşkulu bir konuşma²³ yapan Hitler, "Alman ulusunun ve İmparatorluğunun (Deutsche Reich'in) lideri ve şansöyesi olarak tarihin önünde anavatanımın Alman Reich'ına girişini duyuruyorum!" sözleriyle Avusturya'nın birleşimini dünyaya duyurmuştur (Pfeifer, 1941: 24-25; Dokumentationsarchiv, 1988: 335-341). Bu gelişmeler, ekonomik sıkıntılardan kurtulacaklarına ve müreffeh yarınlara kavuşacaklarına dair Avusturya halkında büyük bir sevince neden olmuştu (Hanisch, 1994: 341). Hitler Almanyasına karşı duyulan bu büyük bir sempatinin temelinde, ekonomik büyümeye ve işsizlik oranının düşmesine dair beklenti yatmaktaydı (Vocelka, 2014: 108). Avusturya'luların birleşmeye olan isteklerinin bir sebebi de Almanya'nın dış politika alanında elde ettiği saygınlıktı. Zira kendilerini Almanya'daki Almanlardan daha çok Alman olarak gören ve on yıllardır komşuları tarafından itilip kakılmaktan bıkmış Avusturyalılar, itibar görecekları asil bir geleceğe özlem duymaktaydılar (Zöllner, 1990: 519).

Viyana'dan sonra doğurduğu Braunau şehrini ziyaret eden Hitler, buradan Linz'e kadar 120 km'lik bir zafer sürüşü yapmıştır.²⁴ Halkın farklı kesimlerinden birçok kişinin iştirak ettiği ve Hitler Almanya'sına katılım isteğini artıran bu gösterilere verilecek en güzel örnek Salzburg Kardinali Karl Heinrich Waggerl'in şu sözleri vazetmesidir: "Tüm günahlar affedilsin, ancak sadece bir teki hariç: Şimdi bile tereddüt edenler ve hayır diyenlerinki hariç." (Schmidl, 1994: 215-223). Avusturya Psikoposlarının ortak kararı ile onaylanan bu birleşim, Katolik kilisesini vahim bir duruma düşürmüştür. Şöyle ki Avusturyalı ruhaniler, yönetimi ellerine geçirdiklerinde ruhban sınıfını oluşturmak için Nazileri desteklerken Vatikan bu durumu, "zayıf bir uyum" ve "zihinsel bir kemik erimesi" olarak değerlendirmiştir (Liebmann, 1982: 124). Kardinal sekreteri Eugenio Pacelli yukarıda bahsi geçen Avusturyalı Psikoposların açıklamasını "Kilise tarihinde bundan daha utanç verici bir dönem yoktur" diye yorumlamıştır (Liebmann, 1982: 138). Ancak Katolik kilisesinin haricindeki diğer kiliseler de Naziler ile işbirliği yapmışlardır (Reingrabner, 1989).

²² Hermann, 2011: 111-112; Konuşmanın orijinal kaydı için bkz. Adolf Hitler, Rede in Linz (12.03.1938), <https://www.youtube.com/watch?v=jhiUO92N5MA>

²³ Konuşmanın orijinal kaydı için bkz. Adolf Hitler, Rede auf dem Wiener Heldenplatz zum Wiederanschluss Österreichs (1938), <https://www.youtube.com/watch?v=b-u0ahF5Fgk>

²⁴ Führer und Reichskanzler Hitler in Linz, 13. März 1938, Greie Presse, http://www.deutschlandfunk.de/oesterreichs-anschluss-an-das-deutsche-reich.871.de.html?dram:article_id=240021

Burjuvazinin ülkeyi terk etmesine, Yahudilerin sermayelerini çekmelerine ve böylece ülke ekonomisinin zarar görmesine neden olan bu olay (Akşam, 21 Şubat 1938 (b): 2), aynı zamanda Nazilerin düşman olarak gördükleri eski rejimin “otoriterlerinden” öç almalarına da sebep olmuştur.²⁵ Ülke genelinde başlayan tutuklamalar neticesinde yirmi binden fazla kişi hapse atılmıştır. (Luşa, 1997: 53). Ekonomideki kötü gidişatın baş müsebbibi olarak görülen Yahudiler Almanya’da olduğu gibi Avusturya’da da bu ortamdan olumsuz yönde etkilenmiştir (Schmid, 1978: 21). Siyonist Organizasyon’un yayınladığı bir raporda Avusturya’daki Yahudiler, can güvenliğinin olmadığından, yıllarca beraber yaşadıkları komşularının düşmanca tavırlar sergilediklerinden, tüm ülkenin ahmaklar cennetine döndüğünden ve tanıdıkları Avusturyalıların çok alçak tavırlar sergilediklerinden şikâyetçi olmuşlardır (Schmid, 1978: 23). Bu geçiş döneminde ileri boyutlara ulaşan Nazi terörü ile 12-22 Mart tarihleri arasında Ostmark’ta 1742 tutuklama gerçekleştirilmiş ve Viyana’da 96 intihar vakası yaşanmıştır (Hecht, 2008: 32). Bu baskılar karşısında Sigmund Freud gibi ünlü Yahudiler başta olmak üzere birçok sosyal demokrat ve komünist, Avusturya’dan kaçarak hayatlarını kurtarmaya çalışmıştır.²⁶

Hitler, 16 Mart tarihinde hem Almanya’da hem de Avusturya’da “gerçek bir halk oylaması”nın yapılacağını açıkladıktan iki gün sonra yani 18 Mart tarihinde de büyük Almanya’nın kurulması için meclisin 8 Nisan’da fesh edileceğini bildirmiştir (Jung, 1995: 112-113; Ulus, 19 Mart 1938: 1, 8). Propaganda alanında usta olan Naziler, 15 Mart ile 10 Nisan tarihleri arasında Avusturyalıların reyini kazanmaya yönelmişlerdir. Afiş, radyo, gazete, broşür, film, müzik ve hatta gölge oyunlarından bile istifade eden Naziler, sadece Viyana’da 200 bin Hitler resmi ve 20 bin adet Volksempfänger²⁷ denilen radyolardan dağıtmışlardır (Albrich, 2003: 519). Uçaklara manevralar çizdirerek “Evet” kelimesini göklere yazdıran Naziler, insanları manipüle edebilecekleri tüm fırsatları değerlendirip gündelik hayattaki coşkuyu artırmaya ve halkı yeni bir dönemin başlangıcına inandırmaya çalışmışlardır (Schmidl, 1994: 503). Naziler, estetize ettikleri ve daha çok hamasate dayalı bu propagandalara, ekonomik ve sosyo-politik alanlardaki afaki hedefleri de eklemeyi ihmal etmemiş; ²⁸ işsizleri Viyana Şehir İdaresi’ne yerleştirmek, seçtikleri işçi ailelerini “dinlenme izni” adı altında Almanya’ya göndermek ya da durumu kötü olan bölgelerde acil yardım planları (Sofortmassnahmen) uygulamak suretiyle bu kısa sürede halka ulaşmaya çalışmışlardır (Botz, 2008: 113-190). Almanya’daki sosyo-ekonomik şartların gelişmişliği üzerinden yürütülen bu propaganda

²⁵ Örneğin 11 Mart gecesini Oberösterreich’te eski rejime bağlı olan 4 Polis öldürülmüştür.

²⁶ Der “Anschluss” Österreichs 1938, Lebendiges Museum Online, 15. Oktober 2015, <https://www.dhm.de/lemo/kapitel/ns-regime/aussenpolitik/anschluss-oesterreich-1938.html>

²⁷ Nazi döneminde geliştirilen, kolay kullanılabilir ve ucuz olması bakımından yaygınlaşan ve zaman zaman halka ücretsiz olarak dağıtılan bir radyo tasarımıdır.

²⁸ Hermann Göring’in 26 Mart’ta Viyana’da Avusturya’nın geleceği için son derece önemli olan büyük bir ekonomik programı halka duyurması ya da Hitler’in 6 Nisan’da Salzburg’da yaptığı açıklamada “birkaç ay içinde Avusturya’da yeniden üretimin ve istihdamın ritmi ışıltıya” sözleri, işsizlik sorununa yönelik yapılan propagandalara örnek gösterilebilir (Hanisch, 1983: 62).

faaliyetleri ile Anschluss, Avusturya halkının daha müreffeh bir yaşama duyduğu özlemine bir seçenek olarak sunulmak istenmiştir (Hanisch, 1994: 346). Nasyonal-sosyalistler, bir yandan bu gibi propaganda faaliyetleriyle kamuoyunun desteğini kazanmaya çalışırken, diğer yandan da kendilerine muhalif olan unsurları korku ve şiddetle pasifize etmekteye çalışmışlardır.

10 Nisan'da gerçekleştirilen ve katılım oranının %99.7 olduğu referandumda Avusturya halkının % 99.6'sı Anschluss için EVET reyini kullanırken Almanya'da yapılan ve katılım oranının % 99.59 olduğu referandumda ise Alman halkının % 99.08'i EVET reyini kullanmıştır. Halkın açık oy kullanması, oylama yahut sandıklarla ilgili tüm şaibe ihtimallerini ortadan kaldırmıştır (Neck, 1981: 240; Stourzh & Birgitta, 1990: 469-470; Ulus, 11 Nisan 1938: 1-8). Böylece Almanya ve Avusturya'da yapılan bu plebisit sonucunda birleşme onaylanmış ve Avusturya'nın ilhaki resmen tamamlanmıştır.

V. Anschluss Sürecine Karşı Dış Tepkiler

Almanya'nın 11 Mart 1938'de Avusturya'ya verdiği ultimatoma, İngiltere ve Fransa'nın tepkisine yol açmıştır; her iki devlet oldukça ağır bir nota ile Almanya'yı protesto etmelerine ve bu politikanın vahim gelişmelere sebep olabileceğini belirtmelerine rağmen, Almanya bu notaları reddetmiştir (Ulus, 12 Mart 1938: 5).

12 Mart 1938'de toplanan İngiliz kabinesi, Alman hükümetine verilen notayı görüşmüştür. Almanya'nın bu politikasının bütün Avrupa milletleri üzerinde olumsuz bir etkiye sebep olacağını açıklayan İngiliz hükümeti, bu hususta Fransa hükümetiyle yoğun bir temas içinde olduklarını ifade etmiştir. Aynı gün Dışişleri Bakanı Viscount Halifax, İşçi Partisi lideri Attlee'yi davet ederek Avusturya'nın durumu ve Alman makamları nezdindeki teşebbüsler hakkında bilgi vermiştir. Çekoslovakya'nın da benzer bir akıbete uğramaması için İngiltere'nin daha aktif bir politika takip etmesini talep eden Attlee, Fransa ve Çekoslovakya büyükelçileri ile bir araya gelmiştir (Ulus, 13 Mart 1938 (b): 1, 8). Çünkü gelişen olaylar karşısında en fazla endişeye düşen devletlerden olan Çekoslovakya, Avusturya ilhakinin oldubittiye getirildiğini fakat tüm bu gelişmelere rağmen Çekoslovakya'nın soğukkanlılığını koruması gerektiği yönünde açıklamalarda bulunmuştur (Ulus, 13 Mart 1938 (c): 1, 8).

Avusturya'daki durumun gerginleşmesi ve akabindeki gösteriler, Avusturya'nın geleceği ile ilgili İngiltere'nin endişeleri artırmıştır. 3 Mart 1938 tarihinde yapılan Avam Kamarası'ndaki bir oturumda İşçi Partisi milletvekillerinden Arthur Henderson, Almanya-Avusturya ilişkilerinin ile ilgili Chamberlain'e bir soru yöneltmesi üzerine Chamberlain, hukuken Saint Germain en Laye Antlaşması hükümlerini ihlal edildiğini gösteren bir durum olmadığını, Almanya ile Avusturya arasında varılan uzlaşmanın pratikteki sonuçlarının zamanla ve İngiltere'nin Orta Avrupa'daki olaylara ilgisiz kalmayacağını söylemiştir. İki devlet arasında varılan uzlaşmanın sonuçları hakkında şimdiden bir hüküm vermenin aceleci bir hareket olacağını belirten Chamberlain, taraflarca verilen taahhütlerin ne şekilde gerçekleşeceğinin görülmesi gerektiğini söylemiştir (Akşam, 4 Mart 1938: 2). Chamberlain soruya verdiği cevap, olayın ciddiyetini anlamaktan çok uzak olduğunu ve uluslararası arenadaki gerginliği azaltmak

için tavsiye ettiği yatıştırma politikasının işe yarayacağına inandığını göstermektedir. Avusturya'ya müdahale etmek üzere olan Almanya'ya, meclisin ve kamuoyunun tüm uyarılarına rağmen Chamberlain, içinde bulunulan durumu görmek istememektedir. Fakat dış tepkileri yumuşatmak ve Almanya'nın yalnızlaşmasını önlemek için ılımlı demeçler veren Hitler, Daily Mail Gazetesi'ne İngiltere-Almanya ilişkilerinin bozulmayacağını ümit ettiğini, İngiltere ve Fransa'nın protestosunu anlayamadığını, Avusturya'nın da Alman milletine mensup olduğunu ve bu nedenle gösterilen tepkilerin İngiltere-İrlanda ilişkilerine müdahale etmek gibi mantıksız bir girişim olduğunu söylemiş; plebisit kararıyla birlikte Avusturya'yı ilhak etmeye karar verdiğini, aksi takdirde Avusturya'nın İspanya'ya benzer bir iç savaşa sürükleneceği tehditinde bulunmuştur (Ulus, 15 Mart 1938 (a): 1, 6). Avusturya'nın işgali üzerine Londra'daki Alman Büyükelçiliği önünde 14 Mart'ta şiddetli protestolar yapılmış, meseleyi görüşen Avam Kamarası'nda Chamberlain, Berchtesgaden Görüşmeleri'nin Avusturya'nın bağımsızlığını garanti ettiğini ve Schuschnigg'in ise kan dökülmemesi için istifa ettiğini söylemiştir. İşgalden saatler önce Von Ribbentrop nezdinde girişimlerde bulduklarını ve Berlin'e nota verdiklerini aktaran Chamberlain, bu konuda Fransa ile birlikte hareket ettiklerini ve İngiltere'nin barış girişimlerine devam edeceğini dile getirmiş, İngiltere'nin uyguladığı politikaların Almanya'yı cesaretlendirdiği yolundaki iddiaları reddederek Avusturya'nın bağımsızlığı konusunda İtalya'yı sessiz kalmakla suçlamıştır. Ancak her şeye rağmen şiddet taraftarı olmayacaklarını, durumu soğukkanlılıkla ele alacaklarını, gerek İngiltere'nin gerek de müttefiklerinin güç kullanmaya hazır olmaları gerektiğini ve İngiltere'nin yeni bir silahlanma programını hayata geçireceğini beyan etmiştir (Ulus, 15 Mart 1938 (b): 1, 3, 8). Chamberlain'ın Almanya'ya aba altından sopa gösterdiği bu konuşmasına rağmen İngiltere, Avusturya ile ilgili gelişmeleri beş gün sonra kabullenmiştir. İngiltere Dışişleri Bakanı Halifax, Avrupa statükosunun korunmasında ısrarlı olmamalarına karşın şiddet ve zorlamaya karşı olduklarını, bugünkü dünya siyasetinde güç unsurunun hukukun ve uluslararası anlaşmaların önüne geçtiğini belirterek Avusturya'nın işgalini tarihte eşi görülmemiş bir emr-i vaki olarak tanımlamıştır. Konuşmasının devamında ise Milletler Cemiyeti'nin durumla haklı olarak ilgilendiğini, fakat Avusturya'yı kurtarabilecek hiçbir gücünün olmadığını söyleyen Halifax, İngiltere'nin durumu kabullenmek zorunda olduğunu ve yapılacak plebisitin de Almanya lehine sonuçlanacağını tahmin ettiğini belirtmiştir (Ulus, 18 Mart 1938: 8).

Diğer ülkelerde de tepkilere neden olan Avusturya'nın işgali, Belçika, Macaristan, Yugoslavya ve Amerika Birleşik Devletleri'nde protesto edilmiştir (Ulus, 16 Mart 1938: 8). Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanı Cordell Hull, 17 Mart'taki konuşmasında milletlerarası hukuk düzenine saygı gösterilmesinin zorunluluğundan söz etmesine rağmen Amerika'nın dünyanın polisi olmaya niyeti olmadığını da ifade etmiştir (Armaoğlu, 1996: 280). Avusturya'nın işgali karşısında ciddi bir tepki gösteremeyen Sovyet Rusya ise sıradaki hedefin Çekoslovakya olacağı öngörüsüyle İngiltere ve Fransa'ya başvurarak 1935 yılındaki Fransız-Sovyet İttifakının Milletler Cemiyeti çerçevesinde işletilmesini teklif etmiş, fakat İngiliz ve Fransız hükümetlerinden olumlu bir yanıt alamamıştır (Armaoğlu, 1996: 281).

11 Mart'ta Almanya'nın Avusturya sınırındaki eylemleriyle ilgili bilgisinin olmadığını beyan eden İtalya hükümeti ise Almanya'yı desteklediğini açıkça göstermiştir (Ulus, 12 Mart 1938: 5). 12 Mart'ta Roma'ya bir temsilci gönderen Hitler, Avusturya-İtalya arasındaki Brenner Geçidi'nin iki ülkenin yeni sınırı olacağını garanti etmiştir. Buna karşın İtalyan hükümeti, aynı gün yaptığı açıklamada Schuschnigg'in plebisit kararını eleştirerek kurulacak yeni Avusturya hükümeti ile diplomatik temaslarda bulunmak için harekete geçmiştir. Öyle ki 13 Mart'ta Berlin'de konuşan Almanya Hava Kuvvetleri Başkomutanı Hermann Göring, komünizme karşı Almanya, İtalya ve Japonya ittifakını övmüş, Avusturya'ya kurtarıcı olarak girdiklerini ve İtalya'nın verdiği destekten duydukları memnuniyeti dile getirmiştir (Ulus, 13 Mart 1938 (d): 1-8; Ulus, 14 Mart 1938 (c): 8). Almanya'ya desteğini devam ettiren Mussolini, 16 Mart'taki meclis konuşmasında Almanya'yı koşulsuz şartsız desteklediklerini açıklamış, plebisit konusunda Schuschnigg'i uyardığını, bağımsızlığı noktasında Avusturya'ya yazılı veya sözlü bir güvence vermediklerini, Berlin-Roma Mihverinin İtalyan dış politikasının esasını oluşturduğunu dile getirmiştir (Ulus, 17 Mart 1938: 1, 8).

VI.Sonuç Değerlendirmesi

Birçok tarihçiye göre Hitler'in iktidara geldiği 1933 yılından sonra Nasyonal-sosyalistler ile komünistler ve ulusalcılar arasında çatışmaların sürdüğü, azınlık hükümeti ile yönetilen ve hiçbir demokratik devlete sınırı olmayan Avusturya, er ya da geç Hitler'in etkisi altına girecekti (Zöllner, 1990: 523-524). Dış politikada izole edilmiş olan Avusturya'nın içinde bulunduğu durumu özetleyen en güzel ifade ünlü Avusturyalı diplomat Theodor von Hornbostel'in "*yapayalmızdık*" sözüdür (Dörner, 2006: 126; Schmidl, 1994: 272). Bu nedenle Avusturya'nın verdiği beş yıllık direnişin 13 Mart 1938 tarihinde gerçekleşen Anschluss ile birlikte son bulması, beklenen bir gelişmeydi. Avusturya Bakanlar Kurulu'nun bu tarihte gerçekleştirdikleri anayasal değişiklik neticesinde Avusturya, Nazi Almanyasının bir unsuru haline gelmiştir (Hanisch, 1994: 345). Böylece tarihi bir kırılma noktası yaşayarak "*Büyük Alman Sokağına*" (Botz, 1988: 3-19) giren Avusturya'da üç güç merkezinden oluşan bir düzen kurulmuştur. Bu üçlü yapı Avusturya hükümetinin başı olan Seyss-İnquart'tan, Devlet Komiseri (Reichskommissar) olarak görev yapan ve direk olarak Hitler'e bağlı olan Josef Bürckel'den ve Nazi devlet bakanlarını temsil etmekle (Reichsbeauftragter) görevli olan Wilhelm Keppler'den oluşmaktadı. Ancak kısa zaman içerisinde Josef Bürckel diğer iki güç merkezini gölgede bırakacak ve Avusturya'da en yetkin kişi konumuna ulaşacaktı (Hanisch, 1994: 345).

İkinci Dünya Savaşı'nın habercisi olan en önemli olaylardan biri kabul edilen Avusturya'nın işgali, aynı zamanda Versailles Antlaşması'nın getirdiği sınırlamalardan kurtulmak isteyen Hitler'in, "tek lider, tek millet, tek devlet" düşüncesini gerçekleştirmek için en büyük siyasal girişimlerinden biridir. İşgalin gerekçesi olarak Avusturya halkının ırksal ve sosyo-kültürel bağlamda Alman olduğunu; bunların sıkıntılarını gidermeyi ve Almanya ile birleşme arzularına cevap vermeyi bahane eden Hitler, Avusturya'nın içinde bulunduğu zor durumdan istifade etmiştir. Avusturya halkının Nazi cazibesine kapıldığını ve daha müreffeh bir yaşamı tahayyül ettiğini gören

Başbakan Schuschnigg, Alman kanının akmaması için Hitler'e karşı demokratik yollarla direnmeye çalışmıştır (Schmidl, 1994: 261). Fakat gerek Schuschnigg'in gerek de onun Katolik cemahtaki rakibi Ernst Karl Winter gibi siyasetçilerin "sadece direniş gösteren bir Avusturya kendi geleceğini kurtarıp ve felaketten sonra yeniden ayağa kalkabilir" gibi cümelerle direnişi savunmuş olsalar da Avusturya, Almanya ile baş edecek bir askeri potansiyele sahip değildi (Schmidl, 1994: 216). Kaldı ki böylesi bir direniş, sembolik olmanın yanı sıra Avusturya toplumunu da bir iç savaşa sürükleyebilirdi (Hanisch, 1994: 343). Bu nedenle Avusturya halkının bağımsızlıktan yana olacağı ümit eden Schuschnigg, demokratik yollara başvurmuş ve Avusturya'nın geleceği için plebisit yapma kararı almıştır. Fakat böylesi kontrolsüz bir halkoylamasının birleşmeyi tehlikeye atabileceğini gören Hitler, plebisite karşı çıkarak Avusturya'yı işgal etmiş; Prusya Kralı I. Wilhelm'in ve Şansölye Bismarck'ın başaramadığı Alman Birliği'ni kurmayı başarmıştır. Hitler için bu başarı, salt bir liderlik ekonomisinden ibaret değildi. Avusturya'nın işgaliyle birlikte Almanya, yaklaşık olarak yedi milyonluk beşeri sermayeye, zengin yer altı kaynaklarına ve sanayi endüstrisine sahip olmuş; bunun yanı sıra jeostratejik açıdan da Orta Avrupa'ya hâkim bir devlete dönüşmüştür (Esmer, 1953: 149).

Burada üzerinde durulması gereken en önemli noktalardan biri de Avusturya işgal edilirken büyük devletlerin takındığı tavidir; şöyle ki büyük devletler, iki devletin bu zoraki birleşmesine belki de Hitler'in dahi tahmin edemeyeceği kadar kayıtsız kalmışlardır. İngiltere Başbakanı Chamberlain, ısrarla sürdürdüğü yatıştırma politikasına devam ederek siyasi bunalımlarla boğuşan Fransa ile birlikte Avusturya'nın işgalini sadece protesto etmekle yetinmiş ve kısa bir süre sonra da işgali kabullenmiştir (Stourzh, 1990: 319-346). Amerika Birleşik Devletleri ise Avrupa'ya karşı uyguladığı yalncılık politikasını devam ettirerek diktatörleri yeren birkaç açıklamayla yetinmiştir. Batılı devletler ile ilişkileri bozuk olan Sovyetler Birliği ise gelişmeleri takip etmekle yetinmiştir (Öncü & Ekinci, 2014:241-264). Kimi Avusturyalı tarihçiler, bu tepkisizlikten hareketle hem büyük güçlerin hem de komşu ülkelerin Anschluss'un gerçekleşmesinden dolayı memnuniyet duyduklarını ifade etmiştir (Vocelka, 2014: 108). Fakat halkın büyük bir çoğunluğunun birleşmeyi savunduğu/onayladığı bir ortamda, büyük devletlerin Almanya'ya savaş ilan etmelerini beklemek reel politik açısından pek mümkün değildir (Hanisch, 1994: 343). Almanya ile mihver kuran Musollini İtalyası ise Avusturya'nın işgalini olumlu yönde karşılamış ve hatta Hitler'e destek olmuştur. Ayrıca Başbakan Milan Stojadinovic şahsında sevincini dışa vuran Yugoslavya, Anschluss'u ilk tanıyan devlet olmuştur. Gerek Avusturya'daki gerek de Almanya'daki Katolik Kilisesinin bu birleşmeyi destekler tutumu, muhalif Hristiyanlar tarafından kınanmış ve 300 bin Hristiyanın Kiliseden kaydını sildirmesine neden olmuştur (Zöllner, 1990: 524).

Avusturya'nın işgali ve büyük devletlerin buna karşı gösterdikleri tepkisizlik, aynı zamanda Avrupa'da bulunan küçük devletlerin gelecekleri ile ilgili endişeleri de artmıştır. Nitekim planlarını hayata geçirmek için gerekirse güce başvurabileceğini gösteren Hitler, İtalya'yı tarafına çekmeyi başarmış ve büyük devletlerin bu duyarsızlığından da cesaret alarak Avusturya'dan sonra Çekoslovakya'ya yönelmiştir.

Bu bağlamda Hitler'in Avusturya'yı işgal etmesi, dünyayı İkinci Dünya Savaşı'na sürükleyen en önemli politikalarından biri olmuştur.

Avusturya tarihi açısından Anschluss, sadece Avusturya'nın ismini değil, aynı zamanda kaderini de değiştirmiştir. Böylece Almanya'nın bir parçası olarak varlığına devam eden Avusturya, dünyayı yıkıma sürükleyen Almanya'nın ve bu yıkımdan etkilenen Avrupa'nın kaderinden de kendine düşen payı almıştır. II. Dünya Savaşı'nda çeyrek milyon Avusturyalının hayatını kaybetmesi (ki yalnızca müttefiklerin bombardımanları sonucu 24 bin dolayındaki sivil Avusturyalı hayatını kaybetmişti), 100 bin Avusturyalı askerin ağır yaralı olarak savaştan geri dönmüş olması yahut yarım milyon Avusturyalı askerin düşmana esir düşmesi buna örnek gösterilebilir.²⁹

1938-1945 yılları arasındaki Nazi yönetimini ulusal tarihinden silip atamayan Avusturya, II. Dünya Savaşı sürecinde işlenen Nazi suçlarına da dahil olmuştur. Resmi makamlar her ne kadar bu süreçteki Avusturya'yı Nasyonal-sosyalizm'in eline düşmüş bir kurban olarak sunsalar da tarihçiler, övünç duyul(a)mayan bu dönemin de Avusturya tarihinin bir parçası olduğu hususunda hemfikirler (Botz, 1986: 19-38). Bu gerçekçi anlayışa göre Anschluss sonrası Avusturya'yı sadece bir kurban olarak değil, aynı zamanda bir suçlu olarak değerlendirmek gerekir. Çünkü başta Hitler olmak üzere Nazi ordusundaki (Wehrmacht) birçok üst düzey subay Avusturya kökenliydi. Bunlar arasında 240 General, Gestaponun ileri gelenleri ve savaş suçlarına iştirak etmiş birçok rütbeli subay bulunmaktaydı. Öyle ki savaşın sona ermesiyle birlikte 537 bin 632 Avusturyalı Nazi olmak suçuyla tutuklanmıştır. Ancak Sovyet Rusya tehdidi ve başka konjunktürel sebeplerden dolayı bunlar sadece "tarafdar" (Mitläufer) olarak kategorize edilerek serbest bırakılmıştır. Bununla birlikte halkın büyük çoğunluğunun Anschluss'a olan desteği; birleşmeden hemen sonra da Yahudilere yönelik takibat ve zulümlerde etkin rol alması ya da birçok rejim muhalifinin tutuklanıp Dachau'daki toplama kamplarına gönderilmesi gibi faktörler, sivil halkın da bu dönemde işlenmiş suçlara iştirak ettiğini yahut en azından bunları görmezden geldiğini göstermektedir (Vocelka, 2014: 110).

Kaynakça

Kitaplar

Albrich, T. (2003). "Gebt dem Führer euer Ja!". Die NS-Propaganda in Tirol für die Volksabstimmung am 10. April 1938. In: Thomas Albrich, Klaus Eisterer, Rolf Steininger (Hg.), *Tirol und der Anschluß. Voraussetzungen, Entwicklungen, Rahmenbedingungen 1918 – 1938* (ss. 505-537), 2. Aufl., Haymon Verlag, Innsbruck.

Armaoğlu, F. (1999). *19. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1789-1914)*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi,

²⁹ İlk başlarda "Ostmark" olarak anılan Avusturya, 1940'tan itibaren de "Devlet Alpler ve Donau GAU"u olarak geçmiştir (Vocelka, 2014: 109).

- Armaoğlu, F. (1996). *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi (Cilt 1-2: 1914-1995)*, Ankara, Alkim Yayınevi.
- Bauer, K. (2017). *Die dunklen Jahre: Politik und Alltag im nationalsozialistischen Österreich 1938 bis 1945*. S. Fischer Verlag, Frankfurt am Main.
- Bauer, K. (2014). *Hitlers zweiter Putsch: Dollfuß, die Nazis und der 25. Juli 1934*, Residenz Verlag, Wien.
- Botz, G., (1988). Der "Anschluß" von 1938 als innerösterreichisches Problem. In: *Aus Politik und Zeitgeschichte*, Heft 9 ss. 3-19.
- Botz, G. (1988). *Die Eingliederung Österreichs in das Deutsche Reich. Planung und Verwirklichung des politisch-administrativen Anschlusses (1938-1940)*, Europaverlag, Wien.
- Botz, G. (1986). Eine deutsche Geschichte 1938 bis 1945? Österreichische Geschichte zwischen Exil, Widerstand und Verstrickung, in: *Zeitgeschichte*, 14 (1), 19-38.
- Botz, G. (2008). *Nationalsozialismus in Wien. Machtübernahme, Herrschaftssicherung, Radikalisierung 1938/39*, Mandelbaum Verlag, Wien.
- Condition Of Peace With Austria Treaty of Peace Between The Principal Allied And Associated Powers And Austria*, Washington, Government Printing Office 1919.
- Dickmann, F. (1998). *Der Westfälische Frieden*. Münster, Aschendorff Verlag, Münster.
- Dokumentationsarchiv des österreichischen Widerstandes (Hrsg.) (1988). *"Anschluss" 1938. Eine Dokumentation*, Bearbeitung: Heinz Arnberger, Winfried R. Garscha, Christa Mitternutzner, Österreichischer Bundesverlag, Wien.
- Dörner, C., Dörner-Fazeny, B. (2006). *Theodor von Hornbostel, 1889-1973*, Böhlau Verlag, Wien/Köln/Weimar.
- Esmer, A. Ş. (1953). *Siyasi Tarih (1919-1939)*, Ankara, Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları Güney Matbaacılık ve Yayınevi.
- Fröhlich, J., Friedrich N. (2000). „Mitteleuropa“. Ein Buch, seine Umstände und seine Folgen. In: R. vom Bruch (Hrsg.), *Friedrich Naumann und seine Zeit* (ss. 245-267), Walter de Gruyter Verlag, Berlin.
- Gerald, S. (1990). Die Außenpolitik der österreichischen Bundesregierung gegenüber der nationalsozialistischen Bedrohung. In: Gerald Stourzh, Birgitta Zaar (Hg.), *Österreich, Deutschland und die Mächte. Internationale und österreichische Aspekte des "Anschlusses" vom März 1938*, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften (ss. 319-346), Wien.
- Gruner, W. D. (2012). *Der Deutsche Bund: 1815-1866*, C.H.Beck Verlag, München 2012.
- Hanisch, E. (1983). *Nationalsozialistische Herrschaft in der Provinz Salzburg im Dritten Reich*, Landespressebüro, Salzburg.

- Hanisch, E. (1994). *Österreichische Geschichte 1890-1990. Der Lange Schatten des Staates: Österreichische Gesellschaftsgeschichte im 20. Jahrhundert*, Ueberreuter Verlag, Wien.
- Hantos, E. (2013). *Der Weg Zum Neuen Mitteleuropa*, Salzwasser-Verlag, Paderborn 2013.
- Hart, L. (2000). II. Dünya Savaşı Tarihi (Çev: Kerim Bağrıaçık), İstanbul, Yapı Kredi Yayınları.
- Hecht, D. J. vd. (Hg.) (2008). *1938. Auftakt zur Shoah in Österreich. Orte - Bilder - Erinnerungen*, Milena Verlag, Wien.
- Herbers, K.s, Neuhaus, H. (2006). *Das Heilige Römische Reich*, 2. Aufl., Böhlau Verlag, Köln/Wien/Weimar.
- Hermann, A. (2011). *Der Weg in den Krieg 1938/39: Quellenkritische Studien zu den Tagebüchern von Joseph Goebbels*, Oldenbourg Verlag, München.
- Hitler, A. (a) (1943). *Die große Reichstagsrede am 20. Februar 1938*, Zeitgeschichte Verlag, Berlin.
- Hitler, A. (b), (1943). *Mein Kampf, Zwei Bände in einem Band Ungekürzte Ausgabe*. Frz. Eher Nachf. Verlag, München.
- Jung, O. (1995). *Plebiszit und Diktatur: Die Volksabstimmung der Nationalsozialisten. Die Fälle „Austritt aus dem Völkerbund“ (1933), „Staatsoberhaupt“ (1934) und „Anschluß Österreichs“ (1938)*, J.C.B. Mohr Verlag, Tübingen.
- Karner, S. (1994). *Die Steinmark im Dritten Reich*, 3. Aufl., Leykam Verlag, Wien.
- Kennedy, P. (2001). *Büyük Güçlerin Yükseliş ve Çöküşleri (16. Yüzyıldan Günümüze Ekonomik Değişim ve Askeri Çatışmalar)*, (Çev: Birtane Karanakçı) İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Kershaw, I. (2002). *Hitler 1936-1945*, Band 2, Pantheon Verlag, München.
- Kissinger, H. (2000). *Diplomasi*, Ankara, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Lee, S. J. (2002). *Avrupa Tarihinden Kesitler 1789-1980*, Ankara, Dost Kitapevi.
- Liebmann, M. (1982). *Kardinal Innitzer und der Anschluß – Kirche und Nationalsozialismus in Österreich 1938*, Band 1, Institut für Kirchengeschichte der Theologischen Fakultät der Karl-Franzens-Universität Graz, Graz.
- Lorenzen, J. N. (2004). *1870 - Sedan ohne Legende*. in: Lorenzen, Jan N., *Die großen Schlachten. Mythen, Menschen, Schicksale*, Campus Verlag, Frankfurt.
- Lußa, R. (1997). *Österreich und die grossdeutsche Idee*, Böhlau Verlag, Köln/Wien/Weimar.

- Macmillan, M. (2004). *Paris 1919, 1919 Paris Barış Konferansı ve Dünya'yı Değiştiren Altı Ayın Hikâyesi*, (Çeviren: Belkıs Dişbudak), Ankara, ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayıncılık ve İletişim.
- Naumann, F. (1915). *Mitteleuropa*, Reimer Verlag, Berlin.
- Neck, R. (1981). Wandruszka, Adam (Hg.), *Anschluss 1938 -Protokoll des Symposiums in Wien am 14. und 15. März 1978*, Verlag für Geschichte und Politik, Wien.
- Neuhäuser, S. (Hrsg.) (2004). *Wir werden ganze Arbeit leisten ... Der austrofaschistische Staatsstreich 1934*. Book on Demand, Norderstedt.
- Olechowski, T. (2010). *Rechtsgeschichte. Einführung in die historischen Grundlagen des Rechts*. 3. Aufl., Facultas Universitätsverlag, Wien.
- Orth, R. (2016). *Der Amtssitz der Opposition? Politik und Staatsumbaupläne im Büro des Stellvertreters des Reichskanzlers in den Jahren 1933-1934*, Böhlau Verlag, Köln/Wien/Weimar.
- Öncü, A. S., Ekinci, O. (2014). İkinci Dünya Savaşı Öncesi Beklenmeyen Gelişme: 23 Ağustos 1939 Tarihli Alman-Rus Paktı. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi* 182.182 (2014): 241-264.
- Pfeifer, H (Hrsg.) (1941). *Die Ostmark. Eingliederung und Neugestaltung. Historisch-systematische Gesetzessammlung nach dem Stande vom 16. April 1941*, Verlag der Staatsdruckerei, Wien.
- Reingrabner, G (Hg.) (1989). *Quellentexte zur österreichischen Evangelischen Kirche zwischen 1918 ve 1945*, Evang. Presseverband, Wien.
- Renouvin, P. (1982). *Birinci Dünya Savaşı 1914-1918* (Çeviren: Adnan Cemgil), İstanbul, Altın Kitaplar Yayınevi.
- Roberts, J. M. (2010). *Avrupa Tarihi*, İstanbul, İnkılâp Kitapevi.
- Sander, O. (2008). *Siyasi Tarih 1918-1994*, Ankara İmge Kitapevi.
- Sander, O. (2008). *Siyasi Tarih İlkçağlardan 1918'e*, Ankara, İmge Kitapevi.
- Schausberger, N. (1978). *Der Griff nach Österreich - Der Anschluß*, Jugend und Volk Verlag, Wien.
- Schmid, K., Streibel, R. (Hg.) (1978). *Rosenkranz, Verfolgung und Selbstbehauptung: Der Proqram 1938*, Herold Verlag, Hessen.
- Schmidl, E. A. (1994). *Der Anschluss Österreichs: Der deutsche Einmarsch im März 1938*, Bernard & Graefe Verlag, Bonn.
- Schulz, G. (1992). *Von Brüning zu Hitler. Der Wandel des politischen Systems Deutschlands 1930-1933*, De Walter de Gruyter Verlag, Bonn.
- Siemann, W. (1995). *Vom Staatenbund zum Nationalstaat: Deutschland 1806-1871*, C.H.Beck Verlag, München.

- Steininger, R. (1996). "Der Angelegenheit ein paneuropäisches Mäntelchen umhängen...". Das deutsch-österreichische Zollunionsprojekt von 1931, in: Michael Gehler/ Rainer F. Schmidt/Harm Hinrich Brandt/ Rolf Steininger (Hrsg.), *Ungleiche Partner? Österreich und Deutschland in ihrer gegenseitigen Wahrnehmung, Historische Analysen und Vergleiche aus dem 19. und 20. Jahrhundert* (ss. 441-478), Franz Steiner Verlag, Stuttgart.
- Stourzh, G., Birgitta Z. (Hg.) (1990). *Österreich, Deutschland und die Mächte. Internationale und österreichische Aspekte des "Anschlusses" vom März 1938*, Österreichische Akademie der Wissenschaften, Wien.
- Tálos, E. (2012). *Austrofaschismus. Politik - Ökonomie - Kultur 1933-1938*, LIT Verlag, Wien.
- Tálos, M. (2005). Zum Konstituierungsprozess des Austrofaschismus. In: Tálos, Neugebauer (Hrsg.) *Austrofaschismus* (ss. 31-52), 5. Aufl., Lit Verlag, Wien.
- (*Treaty Of Peace With Germany*, 1919). Washington, Government Printing Office.
- Uçarol, R. (2010). *Siyasi Tarih (1789-2010)*, İstanbul, Der Yayınları.
- Üçok, Ç. (1978). *Siyasal Tarih (1789-1960)*, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.
- Vocelka, K. (2014). *Österreichische Geschichte*, 4. Aufl., C.H.Beck Verlag, München.
- Weinzierl, U. (Hg.) (1988). *Österreichs Fall. Schriftsteller berichten vom „Anschluss“*, 2. Aufl., Jugend und Volk Verlag, Wien.
- Wiesner- H., M. E. (2009). *Erken Modern Dönemde Avrupa 1450-1789* (Çeviren:Hamit Çalışkan), İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Zöllner, E. (1990). *Geschichte Österreichs Von den Anfängen bis zur Gegenwart*, Oldenbourg Verlag, München.
- Gazeteler*
- "Almanlara Karşı Cephe Alıyorlar" *Akşam*, 15 Nisan 1938.
- "İtalya Müteessir Değil", *Akşam*, 22 Şubat 1938 (e).
- "Amerika Hayret İçinde", *Akşam*, 22 Şubat 1938 (b).
- "Amerikan Mahafilinin Kanaati", *Akşam*, 18 Şubat 1938 (a).
- "Avam Kamarası'nda Dün Gürültülü Bir Celse Akdedildi", *Akşam*, 22 Şubat 1938 (a).
- "Avrupa'da Bir Harb Çıkarsa İngiltere Ne Yapacak", *Akşam*, 18 Şubat 1938 (b) .
- "Avusturya B. Hitler'in Bütün Taleplerini Kabul Etti", *Akşam*, 16 Şubat 1938.
- "Avusturya Başvekili, Hitlerle Yapılan Son Anlaşma Hakkında İzahat Verdi", *Akşam*, 26 Şubat 1938(a).

- “Avusturya Başvekili, Hariciye Nazırı B. Hitlerle Görüştüler”, *Akşam*, 14 Şubat 1938 (b).
- “Avusturya Daima Avusturya Kalacak”, *Akşam*, 25 Şubat 1938.
- “Avusturya İki Şıktan Birini Tercih Etmek Mecburiyeti’nde”, *Akşam*, 15 Şubat 1938 (a).
- “Avusturya İstiklalini Müdafaa Edecek”, *Akşam*, 26 Şubat 1938 (b).
- “Avusturya Karıştı”, *Akşam* 11 Mart 1938.
- “Avusturya Meselesi”, *Akşam*, 27 Şubat 1938.
- “Avusturya Nazileri Harekete Geçtiler”, *Akşam*, 1 Mart 1938.
- “Avusturya Nazileri”, *Akşam* 6 Mart 1938.
- “Avusturya Yahudileri Telaş İçinde”, *Akşam*, 21 Şubat 1938 (b).
- “Avusturya’da Nazi Nümayişleri”, *Akşam*, 22 Şubat 1938 (d).
- “Avusturya’da Re’yiâm”, *Akşam* 10 Mart 1938.
- “Avusturya’daki Yeni Hadiseler”, *Akşam* 7 Mart 1938.
- “B. Chamberlain, Eden ve Grandi İle İki Defa Görüştüler”, *Akşam*, 20 Şubat 1938 (b).
- “B. Mussolini’nin Rolü”, *Akşam*, 14 Şubat 1938 (c).
- “Çekoslovakya’da Endişe”, *Akşam*, 22 Şubat 1938 (c).
- “Hariciye Nazırı B. Eden Dün Akşam İstifa Etti”, *Akşam*, 21 Şubat 1938 (a).
- “Hükümete Müzaheret Edecekler”, *Akşam* 11 Mart 1938.
- “Almanya Memnun Değil”, *Akşam* 11 Mart 1938.
- “İngiltere ve Fransa Berlin’de Teşebbüste Bulundular”, *Akşam*, 18 Şubat 1938 (c) .
- “Moskova’nın Mütalâası”, *Akşam*, 15 Şubat 1938 (b).
- “Naziler Her Teşebbüse Serbestçe Girebilecek”, *Akşam*, 20 Şubat 1938 (c).
- “Orta Avrupa Devletleri Birliği”, *Akşam*, 24 Şubat 1938.
- “Orta Avrupa ve İngiltere”, *Akşam* 4 Mart 1938.
- “Şuşnig İzahat Verdi”, *Akşam*, 16 Şubat 1938.
- “Viyana Mahafilinin Fikri” *Akşam*, 14 Şubat 1938 (a).
- “Von Papen’in Beyanati”, *Akşam*, 20 Şubat 1938 (a).
- “Alman Askeri Avusturya’ya Girdi”, *Ulus*, 13 Mart 1938 (e).
- “B. Hitler Dün İlhak Beyanamesini Neşr Etti”, *Ulus*, 13 Mart 1938 (a).

“Chamberlain Diyor ki:Bize Nefret Veren Hadiseleri Kayıtsızca Karşılacağız”, *Ulus*, 15 Mart 1938(b).

“Çekoslovakya Enternasyonal Politikasını Değiştirmeyecek”, *Ulus*, 13 Mart 1938 (c).

“Dış Memleketlerde Almanya Lehinde ve Aleyhinde Nümayişler Oldu”, *Ulus*, 16 Mart 1938.

“Fransa ve İngiltere Almanya’yı Protesto Etti”, *Ulus*, 12 Mart 1938 (a).

“Göringin Nutku”, *Ulus*, 14 Mart 1938 (c).

“Halifaks Diyor ki: Avusturya’nın İlhakını Tanımak Mecburiyetindeyiz”, *Ulus*, 18 Mart 1938.

“Hitler Avusturya’nın da Cumhurreisi ve Başkumandanı Oldu”, *Ulus*, 14 Mart 1938 (a).

“Hitler Diyor ki: Birkaç Gün Evvel İlhakı Düşünmemiştim Bile”, *Ulus*, 15 Mart 1938 (a).

“Hitler Mussolini’ye Teminat Verdi”, *Ulus*, 13 Mart 1938 (d).

“İngiliz Kabinesinin Tebliği”, *Ulus*, 13 Mart 1938 (b).

“Plebisit Almanya Lehine Neticelendi”, *Ulus*, 11 Nisan 1938.

“Rayştağ Feshedildi”, *Ulus*, 19 Mart 1938.

“Says İnkuart Halka İlan Etti”, *Ulus*, 14 Mart 1938 (b).

“B. Blum Radikallerin Yardım İle Tekrar Bir Halk Cephesi Kabinesi Kurdu”, *Ulus*, 14 Mart 1938 (d).

İnternet

Adolf Hitler, Die einzig wahre Deckung einer Währung, Rede 20.02.1938, <https://www.youtube.com/watch?v=arZdjjdL-Ts>. (E.T. 11.06.2018)

Adolf Hitler, Rede auf dem Wiener Heldenplatz zum Wiederanschluss Österreichs (1938), <https://www.youtube.com/watch?v=b-u0ahF5Fgk> (E.T. 11.06.2018)

Adolf Hitler, Rede in Linz (12.03.1938), <https://www.youtube.com/watch?v=jhiUO92N5MA> (E.T. 12.06.2018)

Letzte Rundfunkansprache des österreichischen Bundeskanzlers Schuschnigg. In: Österreich „am Wort“. Österreichische Mediathek, 11. März 1938, <https://austria-forum.org/af/Wissenssammlungen/Zitate/Schuschnigg%2C%20Kurt%20%20von> (E.T. 12.06.2017)

Der “Anschluss” Österreichs 1938, Lebendiges Museum Online, 15. Oktober 2015, <https://www.dhm.de/lemo/kapitel/ns-regime/aussenpolitik/anschluss-oesterreich-1938.html> (E.T. 03.06.2018)

Führer und Reichskanzler Hitler in Linz, 13. März 1938, Greie Presse,
http://www.deutschlandfunk.de/oesterreichs-anschluss-an-das-deutsche-reich.871.de.html?dram:article_id=240021 (E.T 17.06. 2018)

Klambauer, Otto, Hitlers Griff nach seiner Heimat, 11.03.2013, kurier.at,
<https://kurier.at/politik/inland/75-jahre-anschluss-hitlers-griff-nach-seiner-heimat/4.637.462> (E.T. 05.06.2018)